

Povezanost strategija roditeljske medijacije dječjeg korištenja mobitela s obilježjima roditeljstva

Galić, Ana Helena

Master's thesis / Diplomski rad

2019

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Zagreb, University of Zagreb, Faculty of Humanities and Social Sciences / Sveučilište u Zagrebu, Filozofski fakultet**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://urn.nsk.hr/urn:nbn:hr:131:414400>

Rights / Prava: [In copyright](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2022-06-30**

Repository / Repozitorij:

[ODRAZ - open repository of the University of Zagreb Faculty of Humanities and Social Sciences](#)

Sveučilište u Zagrebu

Filozofski fakultet

Odsjek za psihologiju

**POVEZANOST STRATEGIJA RODITELJSKE MEDIJACIJE DJEČJEG
KORIŠTENJA MOBITELA S OBILJEŽJIMA RODITELJSTVA**

Diplomski rad

Ana Helena Galić

Mentor: Prof. dr. sc. Gordana Kuterovac Jagodić

Zagreb, 2019.

Sadržaj

UVOD	1
Razvoj i socijalizacija djece uz informacijsko-komunikacijsku tehnologiju (IKT)	1
Roditeljske strategije medijacije korištenja mobitela kod djece.....	2
Roditeljsko ponašanje.....	4
Rodne i dobne razlike u roditeljskom ponašanju.....	5
Roditeljska kompetencija.....	6
CILJEVI, PROBLEMI I HIPOTEZE ISTRAŽIVANJA	8
METODOLOGIJA ISTRAŽIVANJA	9
Sudionici.....	9
Instrumenti.....	11
Postupak.....	14
REZULTATI.....	15
Učestalost primjene različitih roditeljskih strategija medijacije dječjeg korištenja mobitela	15
Učestalost primjene strategija roditeljske medijacije dječjeg korištenja mobitela među roditeljima različitog roda i dobi te djece različitog roda i dobi	17
Povezanost učestalosti korištenja strategija medijacije djetetovog korištenja mobitela i globalnih dimenzija roditeljskog ponašanja	20
Povezanost učestalosti korištenja strategija medijacije djetetovog korištenja mobitela i roditeljske percipirane kompetencije u toj regulaciji	21
RASPRAVA	22
Učestalost korištenja strategija medijacije i veza s demografskim karakteristikama roditelja.....	23
Roditeljska samopercipirana kompetencija regulacije korištenja mobitela i strategije medijacije korištenja mobitela kod djece	26
Ograničenja istraživanja	27
Praktične implikacije	28
ZAKLJUČAK	29
REFERENCE.....	31
Prilog 1.....	33
Prilog 2.....	36
Prilog 3.....	37
Prilog 4.....	39
Prilog 5.....	40
Prilog 6.....	43
Prilog 7.....	45
Prilog 8.....	46
Prilog 9.....	47
Prilog 10.....	48
Prilog 11.....	49

Povezanost strategija roditeljske medijacije dječjeg korištenja mobitela s obilježjima roditeljstva

Strategies for mediating children's use of mobile phones and their relationship with parenting features

Ana Helena Galić

Sažetak

Roditeljska medijacija korištenja medija označava strategije koje roditelji koriste da bi kontrolirali, nadgledali ili objasnili sadržaj i djelovanje medija djeci. Cilj ovog istraživanja bio je ispitati kakve strategije medijacije korištenja mobitela, kao sredstva pristupanja različitim medijima, koriste roditelji osnovnoškolske djece kao i je li vrsta i učestalost korištenja tih strategija povezana s njihovim i dječjim demografskim značajkama, osjećajem roditeljske kompetencije za upravljanje dječjim korištenjem medija i dimenzijama roditeljskog ponašanja općenito. U istraživanju je sudjelovalo 206 roditelja osnovnoškolske djece (57,8 % majki). Podaci su prikupljeni metodom papir-olovka u suradnji s jednom osnovnom školom iz Kutjeva. Podaci su prikupljeni primjenom Upitnika općih sociodemografskih obilježja i korištenja medija u obitelji, Ljestvicom roditeljske medijacije korištenja mobitela (ROD-MED) i Ljestvicom roditeljske kompetencije regulacije korištenja medija (ROD-MEDKOMP) konstruiranim za ovo istraživanje te Upitnikom roditeljskog ponašanja (URP-29, Keresteš, Brković, Kuterovac Jagodić, Greblo, 2012.). Rezultati pokazuju kako roditelji najčešće koriste strategiju poučavanja i upravljanja sigurnošću na internetu, zatim aktivnu medijaciju, a najrjeđe strategiju restriktivne medijacije i nadgledanja korištenja mobitela. Rezultati su pokazali da čestina korištenja pojedinih strategija ovisi o dobi roditelja i djece. Utvrđeno je i kako su općenite dimenzije roditeljskog ponašanja i roditeljskog osjećaja kompetencije za regulaciju korištenja medija povezane s češćim korištenjem nekih strategija medijacije. Istraživanje ukazuje na značajnu ulogu roditelja prilikom posredovanja učinaka mobitela na djecu te upozorava na važnost provođenja preventivnih aktivnosti kako bi roditelji osvijestili svoju ulogu kvalitetnog posrednika i osnažili se u njoj.

Ključne riječi: strategije medijacije, mobitel, roditeljska kompetencija, roditeljsko ponašanje

Abstract

Parental Mediation of Media Use signifies strategies that parents use to control, monitor or explain the content and the media's action to children. The aim of this research was to examine the strategies of mediation of using cell phones as accessing media to parents of elementary school children, as well as whether the type and frequency of use of these strategies are related to their and child's demographic characteristics, the sense of parental competence to manage child media use and dimensions parenting behavior in general. The study involved 206 parents of elementary school children (57.8% of mothers). The data were collected using a paper-pencil method in cooperation with one elementary school from Kutjevo. The data were collected using the Questionnaire of General Sociodemographic Characteristics and Family Media Use, the Parental Mediation of Cellular Use Questionnaire (PMCUQ) and the Parental Competence in Cellular Use Regulation Questionnaire (PCURQ) constructed for this research and the Parental Behavior Questionnaire (PBQ-29, Keresteš, Brković, Kuterovac Jagodić, Greblo, 2012.). The results show that parents mostly use the Internet teaching and security management strategy, active mediation, and the least restrictive mediation strategy and monitoring of cell phone usage. The results have shown that the frequency of using some strategies depends on the age of parents and children. It was also found that the general dimensions of parental behavior and the parental feeling of competences for regulating the use of media are related to the more frequent use of some mediation strategies. The research points to the important role of parents in mediating the effects of cell phones on children, and warns of the importance of conducting preventative activities to make parents more aware of their role as a quality mediator and strengthen it.

Key words: mediation strategies, cell phone, parenting competency, parenting behavior

UVOD

Razvoj i socijalizacija djece uz informacijsko-komunikacijsku tehnologiju (IKT)

U suvremenom svijetu, djeca rastu okružena medijima od najranije dobi te je gotovo nemoguće odrastanje bez informacijsko-komunikacijske tehnologije - istraživanja pokazuju da se čak 99% djece služi nekom vrstom medijskih uređaja (Ciboci, Kanižaj i Labaš, 2014). Brzina kojom djeca i mladi razvijaju svoje vještine korištenja mrežnih i mobilnih medija je neusporediva s bilo kojim dobom u povijesti tehnologije (Livingstone, Haddon, Gorzig i Olafsson, 2010). Ovakvi nalazi ne iznenađuju, budući da suvremene tehnologije relativno brzo i jednostavno omogućavaju djeci i mladima zabavno provođenje slobodnog vremena, mogućnost komuniciranja i pronalazak informacija u svrhu obrazovanja (Chien-Hsin, Shong-Lin i Chin-Pi, 2009; Kraut i sur., 1998). Ako uzmemo u obzir da djeca svakodnevno provode vrijeme pred ekranima različite vrste, možemo reći da informacijsko-komunikacijska tehnologija predstavlja značajan dio socijalizacije u današnje doba te da, zbog svojih karakteristika, ima važnu ulogu u učenju i procesima stvaranja i oblikovanja stavova, vrijednosti i ponašanja kod djece (Ilišin, Marinović Bobinac i Radin, 2001). Istraživanja pokazuju da mlađe osobe smatraju mobitele i internet mnogo važnijim od televizije (Lee i Chae, 2007). Pojavom mobilnih uređaja, gotovo svi mediji su pristupačni na uređaju dovoljno malenom da se može koristiti bilo kad i bilo gdje. Funkcije su mnogobrojne: njim se komunicira, gleda filmove, sluša glazba, igraju se igre, fotografira itd... Zbog toga smo se u ovom istraživanju odlučili usmjeriti na konkretan uređaj za pristup medijima – mobitele, tj. mobilne telefonske uređaje.

U socijalizaciji djece koja se, između ostalog, odvija i putem medija, najvažniju ulogu ima medijski sadržaj. Budući da djeca većinu ponašanja stječu u obiteljskom okruženju, ključnu ulogu u upravljanju utjecajem medija na djecu imaju roditelji. Roditelji imaju mogućnost reguliranja količine, načina i vrste sadržaja koji skroz medije stiže do njihove djece (Bartaković i Sindik, 2017).

Roditeljska medijacija je vrsta ponašanja koja bi mogla zaštititi djecu od zlorabe i negativnih utjecaja mobitela (Hwang, Choi, Yum i Jeong, 2017). Roditelji svojim ponašanjem mogu regulirati korištenje medija (konkretno mobitela), spriječiti da

vrijeme provedeno pred ekranima zamijeni vrijeme koje dijete provodi u neposrednoj komunikaciji i igri s obitelji i prijateljima. Roditelji mogu odabrati dobro primjerene i obrazovne sadržaje, koji će modelirati poželjna ponašanja i razvijati djetetovo kritičko mišljenje (Bartaković i Sindik, 2017). Roditelji također svojim ponašanjem mogu zaštititi djecu od negativnih iskustava – utvrđeno je da njihovo zanimanje za djetetovo korištenje elektroničkih uređaja i uključenost u korištenje mogu umanjiti mogućnost vršnjačkog online zlostavljanja (Ybarra i Mitchell, 2004).

Istraživanja su pokazala pozitivne rezultate korištenja strategija roditeljske medijacije, no još uvijek nema dovoljno istraživanja koja bi se bavila karakteristikama roditelja (osobito psihološkim) koje su povezane s češćim korištenjem strategija medijacije (Hwang i sur., 2017). Također, dosadašnja istraživanja roditeljske medijacije bila su usmjerena uglavnom na posredovanje prilikom gledanja TV-a (npr. Bartaković i Sindik, 2017) i korištenja interneta ili računala (npr. Duerager i Livingstone, 2012), no puno rjeđa su istraživanja koja su se bavila posredovanjem korištenja mobitela kao platforme za pristup medijima (npr. Hwang i sur., 2017). Zato se ovo istraživanje bavi pitanjem koje strategije medijacije korištenja mobitela koriste roditelji i je li vrsta i učestalost korištenja tih strategija povezana s njihovim demografskim kao i psihološkim karakteristikama: osjećajem roditeljske kompetencije i dimenzijama roditeljskog ponašanja općenito.

Roditeljske strategije medijacije korištenja mobitela kod djece

Roditeljska medijacija korištenja medija označava strategije koje roditelji koriste da bi kontrolirali, nadgledali ili objasnili sadržaj i korištenje medija djeci (Warren, 2001; Nathanson i Botta, 2003). Roditeljska medijacija korištenja medija razmatra se kroz tri ključne strategije medijacije: *aktivnu, instruktivnu ili poučnu medijaciju* (engl. instructive ili active mediation), *restriktivnu ili ograničavajuću medijaciju* (engl. restrictive mediation) te *zajedničko gledanje televizije* (engl. coviewing) (Austin, Bolls, Fujioka i Engelbertson, 1999; Nathanson i Botta, 2003; Mendoza, 2009). Aktivna medijacija uključuje smjernice i upute vezane za korištenje medija koje roditelji djeci prenose objašnjenjima i raspravama vezanim uz medije i medijske sadržaje i njihovo korištenje. Restriktivna medijacija se sastoji od postavljanja pravila o korištenju medija

koja se najčešće svodi na pravila o vremenskoj učestalosti i duljini korištenja medija, ali i o ograničavanju sadržaja koji se koriste. Zajedničko korištenje je strategija medijacije u kojoj roditelji zajedno s djetetom koriste medij (gledaju televiziju, pretražuju internet ili igraju igre), često bez kvalitetne komunikacije koja se odnosi na sadržaj koji medij prenosi (Clark, 2011; Nathanson i Yang, 2005). Od navedenih strategija roditeljske medijacije djetetovog korištenja medija, samo aktivna i restriktivna medijacija primjenjive su za roditeljsku medijaciju dječjeg korištenja mobitela. Zajedničko korištenje je strategija primjenjivija za medije kojima se može služiti više osoba u isto vrijeme (npr. televizija i računalo) nego za medije kojim se služi jedna osoba (npr. mobitel) (Hwang i sur., 2017). Međutim, roditelji i s dječjim korištenjem mobitela mogu koristiti varijantu strategije zajedničkog korištenja koja se odnosi na povremeno nadgledanje djetetovog korištenja mobitela. Mobiteli su specifičan uređaj za pristup medijima jer pored mnogobrojnih funkcija čuvaju podatke o korištenju te tako omogućavaju kontrolu sadržaja i vremena uporabe. Roditelji koji su svjesni tih mogućnosti lako nadgledaju djetetovo korištenje mobitela i mogu upravljati sigurnošću svog djeteta na internetu. Važno je napomenuti da se poučavanje i upravljanje sigurnošću korištenja mobitela razlikuje od razgovora o općenitom korištenju mobitela koji se koristi u aktivnoj medijaciji. Upravo zbog prirode mobitela (uređaja kojim se služi jedna osoba u privatnosti) javlja se nova vrsta roditeljskog ponašanja koje se usmjerava na prevenciju negativnih utjecaja mobitela koji se odnose na sigurnost djece. Zbog toga, strategije medijacije vezane uz sigurnost i nadgledanje dječjeg korištenja mobitela češće se koriste nakon što je dijete već doživjelo neugodno iskustvo na internetu, a kako bi se spriječila takva iskustva u budućnosti (Duerager i Livingstone, 2012).

Istraživači su proučavali učinke pojedinih strategija medijacije. Restriktivna medijacija smanjuje mogućnost doživljavanja negativnog iskustva na medijskim uređajima, ali također smanjuje korištenje mogućnosti koje medijski uređaji pružaju te ograničava razvoj vještina korištenja i njihovu samoregulaciju. Mnogi su autori prepoznali i dokazali prednost aktivne medijacije kao najučinkovitije strategije za razvoj kritičkog mišljenja kod djece te skepticizma prema vijestima (Austin, 1993), te kao strategiju koja je povezana uz izbjegavanje i smanjenje negativnih efekata i povećanja pozitivnih ishoda korištenja medijskih uređaja. Također je dokazano da se uz pomoć

aktivne medijacije poboljšava razumijevanje poučnih sadržaja u obrazovnim programima kao i njihova dosjećanja (Collins i sur., 1981; Corder-Bolz, 1980; Desmond i sur., 1987; Wright i sur., 1990; prema Bartaković i Sindik, 2017). Češće korištenje strategije aktivne medijacije povezano je i s pozitivnijom slikom vlastitoga tijela (Nathanson i Botta, 2003) te većeg iskazivanja altruističnog ponašanja (Nathanson, 2002). Djeca roditelja koji koriste strategiju aktivne medijacije manje će iskazivati negativna ponašanja kao što su podložnost utjecaju reklama (Bujizen i Valkenburg, 2005; prema Bartaković i Sindik, 2017), odobravanje izravne (Nathanson, 1999; prema Bartaković i Sindik, 2017) i neizravne agresije (Ruh Linder i Werner, 2012; prema Bartaković i Sindik, 2017) te agresivno ponašanje (Austin i sur. 1990; Desmond i sur., 1990; Nathanson, 1999; prema Bartaković i Sindik, 2017). Mnogobrojni pozitivni nalazi sugeriraju važnost promoviranja aktivne medijacije i njenog daljnjeg istraživanja.

Roditeljsko ponašanje

U psihologijskoj literaturi, roditeljsko ponašanje se povezuje s mnogim razvojnim i socijalizacijskim ishodima, no još uvijek nije dovoljno istraženo kakva je veza roditeljskog ponašanja i roditeljske medijacije korištenja medija. Roditeljsko ponašanje najčešće se opisuje dimenzijama emocionalnosti i kontrole (Barber i sur., 2005; Darling i Steinberg, 1993; prema Keresteš, Brković, Kuterovac Jagodić i Greblo, 2012). Emocionalnost se odnosi se na afektivnu komponentu ponašanja roditelja prema djetetu te se naziva i toplinom, podrškom i prihvaćanjem (Barber i sur., 2005; Keresteš, 2002; prema Keresteš i sur., 2012). Kontrola se odnosi na ponašanja roditelja kojima je primarni cilj promjena emocionalnog stanja i ponašanja djeteta. Dijeli se na psihološku i biheviornalnu kontrolu (Barber, 1996; Darling i Steinberg, 1993; prema Keresteš i sur., 2012). Psihološka kontrola odnosi se na djetetov psihološki doživljaj okoline, odnosno na roditeljska ponašanja koja ne potiču razvoj djetetove psihološke samostalnosti i neovisnosti. Biheviornalna kontrola se odnosi na roditeljska ponašanja kojima je u cilju reguliranje nepoželjnih oblika djetetova ponašanja i uglavnom se sastoji od postavljanja pravila i granica (Darling i Steinberg, 1993).

Mnoga istraživanja roditeljskog ponašanja u razvojnoj psihologiji temelje se na

klasifikaciji roditeljskih stilova prema kojem postoje četiri stila roditeljstva - autoritativni, autoritarni, permisivan i indiferentan (Baumrind, 1971, 1978, 1991). Četiri stila roditeljstva su nastala kombiniranjem karakteristika roditelja koji su visoko ili nisko na dimenzijama emocionalnosti i bihevioralne kontrole. Autoritativno roditeljstvo ima visoku razinu emocionalnosti, bihevioralne kontrole i psihološke autonomije (Baumrind, 1991). Autoritarni stil je karakteriziran visokom razinom bihevioralne kontrole i niskom razinom emocionalnosti i psihološke autonomije. Autoritativni i autoritarni roditelji očekuju od svoje djece da se prikladno ponašaju i poštuju pravila. Autoritarni roditelji očekuju da djeca prihvate njihove vrijednosti i ciljeve, dok autoritativni roditelji posjeduju veću fleksibilnost, češće raspravljaju s djecom i dopuštaju postavljanje vlastitih ciljeva. Permisivan stil je karakteriziran niskom razinom kontrole i relativno visokom razinom podrške uz izbjegavanje rasprave s djetetom (Baumrind, 1991). Roditelji nisko na razini kontrole i podrške su u klasifikaciji nazvani indiferentnim roditeljima (Maccoby i Martin, 1983). Iako se u istraživanjima koristi klasifikacija roditeljskog ponašanja u stilove, javlja se problem kategorizacije. Roditelje se ne može lako svrstati u stilove te se ponašanja roditelja preciznije mogu opisati dimenzijama roditeljske podrške, restriktivne kontrole i popustljivosti. Zbog toga će se u ovom radu koristiti rezultati na već spomenutim dimenzijama radi lakše obrade i interpretacije nalaza.

Rodne i dobne razlike u roditeljskom ponašanju

Gledajući rodne razlike u roditeljskom ponašanju, važno je da roditelji imaju uravnotežene uloge jer one omogućavaju djetetu stabilan rast i razvoj. Očevi i majke se po mnogome ne razlikuju jedni od drugih, no neke razlike postoje te je zanimljivo promotriti dobne i rodne razlike roditelja u odgoju djece pa tako i u komunikaciji s djecom i medijaciji dječjeg korištenja mobitela. Tradicionalne podjele između majki i očeva vezane uz brigu i poslove oko djeteta se polako gube, no razlike u pristupu djetetu ipak postoje i nisu zanemarive. Iako majke nisu otpornije na stres vezan uz odgoj djece, pokazuju veću brigu i provode više vremena s djetetom od očeva pa i u kućanstvima gdje su oba roditelja zaposlena (Bird, 1997). Kada tu spoznaju stavimo u kontekst dječjeg korištenja mobitela, dosadašnja istraživanja pokazuju da su majke uključnije u

komunikaciju s djecom o medijima (Sonck, Nikken i de Haan, 2013). Istraživanja dobnih razlika roditelja u odgoju djece pokazuju da mlađi roditelji imaju manje realistična očekivanja od razvoja djeteta i odgoja u cijelosti dok stariji roditelji koriste kvalitetnije odgojne postupke (Ragozin, Basham, Crnic, Greenberg i Robinson, 1982). Uzimajući u obzir dobne i rodne razlike djece, prema Livingstone i sur. (2010), roditelji percipiraju da su mlađa djeca i kćeri ranjivija podskupina s većim rizikom doživljavanja negativnih iskustava te posljedično roditelji mlađe djece i kćeri češće koriste strategije medijacije korištenja medijskih uređaja.

Kada dosadašnje nalaze o dobnim i rodnim razlikama roditelja sagledamo u okviru roditeljske medijacije dječjeg korištenja mobitela, važno je napomenuti da su se dosadašnja istraživanja odnosila na roditeljsku medijaciju dječjeg gledanja televizije pa se zaključci ne mogu generalizirati i na roditeljsku medijaciju dječjeg korištenja mobitela. Ne smijemo zanemariti činjenicu da su mobiteli relativno nedavno postali široko dostupni te zato tek trebamo utvrditi hoće li se dobne i rodne razlike roditelja javljati i kod dječjeg korištenja mobitela, tj. hoće li se mijenjati paralelno s razvojem tehnologije (Hwang i sur., 2017).

Roditeljska kompetencija

Vlastita procjena roditeljske kompetencije je u mnogim radovima prepoznata kao važna kognitivna determinanta odnosa djeteta-roditelj i roditeljskog ponašanja (Bornstein i sur., 2003; Coleman i Karraker, 2000) te mnoga istraživanja potvrđuju nalaze da roditelji s većim stupnjem percipirane roditeljske kompetencije koriste roditeljske metode i strategije koje pozitivno utječu na razvojne ishode djeteta (npr. Bugental, Blue i Cruzcosa, 1989; Shumow i Lomax, 2002; prema Keresteš, Brković i Kuterovac Jagodić, 2011). Roditeljska kompetencija se definira kao karakteristika roditelja koja dopušta djetetu razvoj sposobnosti i vještina koje će mu kroz djetinjstvo, adolescenciju i odraslu dob pomoći pri uspješnoj prilagodbi u različitim situacijama (Belsky, Robins i Gamble, 1984).

Percipirana roditeljska kompetencija se u znanstvenim radovima raznoliko

naziva i definira na različite načine, no ono što je zajedničko svim varijantama je da se odnosi na vjerovanja roditelja o vlastitim roditeljskim vještinama i sposobnostima, kao i na procjene osobne uspješnosti u ulozi roditelja. De Montigny i Lacharite (2005) su nakon temeljitog proučavanja konstrukata vezanih uz roditeljsku kompetenciju došli do nalaza da se u literaturi najčešće koriste nazivi *doživljaj roditeljske kompetentnosti* i *roditeljska samoefikasnost* pri čemu se definicije isprepliću i temelje jedne na drugima.

Bandura (1982, 1989) je svojom teorijom i određenjem pojma među prvima konkretnije primijenio samoefikasnost na područje roditeljskog funkcioniranja te zaključio da se roditeljska samoefikasnost odnosi na uvjerenja roditelja o vlastitoj sposobnosti organizacije i izvršavanja zadataka povezanih s roditeljskom ulogom. Roditeljski lokus kontrole je također konstrukt koji se smatra dijelom doživljaja roditeljske kompetencije (Campis, Lyman i Prentice-Dunn, 1986) Roditeljski lokus kontrole analogan je Rotterovom općem lokusu kontrole (Rotter, 1975), ali je specifičan za roditeljsku ulogu – roditeljski internalni lokus kontrole podrazumijeva uvjerenja da roditelj svojim ponašanjem i djelovanjem može utjecati na djetetovo ponašanje i razvoj u pozitivnom smjeru, dok roditeljski eksternalni lokus kontrole podrazumijeva roditeljsko uvjerenje u slab utjecaj na djetetovo ponašanje i razvoj općenito. Ako konstrukte vezane uz roditeljsku kompetenciju sagledamo u kontekstu regulacije djetetovog korištenja mobitela tada bi se doživljaj roditeljske kompetencije odnosio na percipiranu sposobnost kontrole uporabe mobitela kod svoje djece. Lokus kontrole se može odnositi na roditeljsku percepciju *utjecaja na dječje korištenje mobitela* i na roditeljsku percepciju *utjecaja mobitela* na razmišljanje i ponašanje djece (Hwang i sur., 2017). Pritom se ne smije zanemariti regulacija roditeljevog (vlastitog) korištenja mobitela. Roditeljska kompetencija je neodvojiva od osjećaja kontrole ishoda i sposobnosti regulacije vlastitog ponašanja (Grolnick i Ryan, 1989); u ovom slučaju to ponašanje je korištenje mobitela. Suvremeno roditeljstvo zahtjeva nadopunu kompetencija i ponašanja novim oblicima regulacije dječjeg ponašanja koje se odnosi na informacijsko-komunikacijsku tehnologiju kako bi se snašli u svakodnevnom životu i kvalitetno usmjeravali dječji razvoj. Potrebno je ispitivati kako osjećaj roditeljske kompetencije utječe na regulaciju dječjeg korištenja mobitela radi sprječavanja negativnih utjecaja mobitela na djecu.

CILJEVI, PROBLEMI I HIPOTEZE ISTRAŽIVANJA

Cilj ovog istraživanja bio je ispitati koje strategije medijacije korištenja mobitela koriste roditelji osnovnoškolske djece i u kojoj mjeri te je li vrsta i učestalost korištenja tih strategija povezana s njihovim i dječjim demografskim karakteristikama, sa značajkama njihovog roditeljskog ponašanja općenito, kao i s njihovim doživljajem vlastite roditeljske kompetencije.

U skladu s navedenim ciljevima istraživanja i dosadašnjim spoznajama iz literature, formulirani su sljedeći problemi i hipoteze:

1. Ispitati postojanje i učestalost korištenja različitih strategija medijacije korištenja mobitela kod roditelja osnovnoškolske djece.

H1: Temeljem ranijih istraživanja korištenja TV-a i odabira čestica prilikom konstrukcije upitnika očekuje se postojanje najmanje tri strategije medijacije dječjeg korištenja mobitela: aktivna medijacija, restriktivna medijacija i zajedničko korištenje uz poučavanje. Očekuje se da roditelji najčešće koriste aktivnu medijaciju, a najrjeđe restriktivnu medijaciju.

2. Ispitati postoje li statistički značajne razlike u korištenju različitih strategija roditeljske medijacije korištenja mobitela s obzirom na dob i rod roditelja, kao i dob i rod njihove djece.

H2: Pretpostavlja se kako će majke učestalije koristiti strategije medijacije dječjeg korištenja mobitela nego očevi. Između mlađih i starijih roditelja neće biti statistički značajne razlike u čestini korištenja pojedinih strategija medijacije. Roditelji će češće koristiti restriktivnije strategije medijacije dječjeg korištenja mobitela ukoliko imaju mlađu djecu i kćeri.

3. Ispitati postoji li povezanost učestalosti korištenja pojedinih strategija medijacije roditelja tijekom djetetovog korištenja mobitela s globalnim dimenzijama njihovog roditeljskog ponašanja (roditeljska podrška, restriktivna kontrola i popustljivost).

H3: Prepostavili smo da će roditelji koji postižu više rezultate na dimenziji roditeljske podrške češće koristiti sve strategije medijacije osim restriktivne medijacije. Roditelji koji postižu više rezultate na dimenziji restriktivne kontrole češće će koristiti restriktivne metode. Rezultat na dimenziji popustljivosti će biti značajno negativno povezan s učestalosti korištenja svih strategija medijacije, tj. što su roditelji popustljiviji to će manje posredovati pri djetetovu korištenju mobitela.

4. Ispitati postoji li povezanost učestalosti korištenja roditeljskih strategija medijacije djetetovog korištenja mobitela s aspektima percipirane roditeljske kompetencije u regulaciji djetetovog korištenja mobitela.

H4: Prepostavili smo da će roditelji koji se percipiraju kompetentnijima pri medijaciji dječjeg korištenja mobitela češće koristiti različite strategije medijacije od roditelja koji se percipiraju manje kompetentnima.

METODOLOGIJA ISTRAŽIVANJA

Sudionici

U istraživanju je sudjelovalo 206 roditelja učenika viših razreda (5.-8.) koja pohađaju redovni program Osnovne škole Zdenka Turkovića u Kutjevu. Prema podacima dobivenim od roditelja, dob njihove djece u trenutku ispitivanja bila je u rasponu od 11 do 15 godina ($M = 12.7$, $SD = 1.22$), pri čemu je 51 % roditelja imalo kćeri ($n = 101$), a 49 % roditelja sinove ($n = 105$).

Istraživanjem je bilo obuhvaćeno 119 majki (57,8 %) i 87 očeva (42,2 %). Prosječna dob svih sudionika iznosila je 41.7 godina ($SD = 6.25$), a kretala se u rasponu od 31 do 65 godina. Prosječna dob majki u ovom istraživanju bila je 40.3 godina ($SD = 5.88$), a prosječna dob očeva bila je značajno viša i iznosila je 43.7 godina ($SD = 6.26$) ($t(205) = 3.922$, $p < .001$).

Uvjerljivo najveći dio sudionika ima srednju stručnu spremu (90.8 %), u manjoj mjeri imaju visoku/višu stručnu spremu (7.3 %), a u najmanjoj mjeri imaju završenu samo osnovnu školu (1.9 %). S obzirom na socioekonomski status 86.9 % roditelja procjenjuje svoj status prosječnim, manji broj roditelja procjenjuje svoj status ispodprosječnim (9.2 %), dok najmanji postotak roditelja svoj status procjenjuje iznadprosječnim (3.9 %).

Prema podacima dobivenim od roditelja, 2.9 % obitelji sudionika ima jedno dijete, 39.3 % ima dvoje djece i 38.8 % troje djece. Četvero djece ima 10.7 % obitelji, a pet ili više djece ima 8.3 % obitelji roditelja koji su sudjelovali u istraživanju.

Pokušali smo doznati i koliko su uređaji za pristup medijima prisutni i korišteni u obiteljima sudionika. TV posjeduje 99 % ispitivanih kućanstava, a radio njih 80.1 %. Prijenosna računala su nešto zastupljenija (68.4 %) od stolnih računala (66 %), a igraće konzole posjeduje gotovo polovica (48.1 %) obitelji. Barem jedan mobitel je prisutan u 98.5 % kućanstava. Prema podacima dobivenim od roditelja, 94.7 % njihove djece, učenika viših razreda osnovne škole, posjeduje svoj mobitel. Najviše roditelja je procijenilo da njihovo dijete mobitel koristi od 1-2 sata dnevno (37.4 %), nešto manji broj roditelja da dijete koristi mobitel više od 2 sata dnevno (33 %). Roditelji također procjenjuju da 21.8 % djece mobitel koristi od 30 minuta do jednog sata dnevno, a najmanje djece (7.8 %) mobitel koristi manje od 30 minuta dnevno.

Roditelji su procjenjivali i koliko oni sami koriste mobitel kod kuće. U privatne svrhe kod kuće, njih 39.3 % koristi mobitel manje od 30 minuta dnevno. 29.1 % ih koristi od 30 minuta do jednog sata, dok ih 21.4 % koristi mobitel od 1-2 sata dnevno. Najmanji postotak roditelja koristi mobitel više od 2 sata dnevno (10.2 %). U poslovne svrhe kod kuće, njih 53.4 % koristi mobitel manje od 30 minuta dnevno. 28.2 % roditelja koristi mobitel od 30 minuta do jednog sata dnevno, dok ih 11.2 % koristi od 1-2 sata dnevno. Najmanji postotak roditelja koristi mobitel u poslovne svrhe kod kuće više od 2 sata dnevno (7.3 %). Rezultati su pokazali da majke značajno češće koriste mobitele od očeva, i u privatne ($Z = 3.01, p < .003, r_u = 0.21$) i poslovne svrhe ($Z = 2.08, p < .037, r_u = 0.15$). Prema Rosenthal, Cooper i Hedges (1994), veličine učinka su male.

Instrumenti

Upitnik općih sociodemografskih obilježja i korištenja medija u obitelji konstruiran je za potrebe ovog istraživanja i sadrži ukupno 12 čestica. Ovim upitnikom prikupljene su informacije o dobi i spolu roditelja, broju djece, dobi djeteta koje pohađa osnovnu školu, imovinskom statusu roditelja, postojanju TV-a, radija, prijenosnog i stolnog računala, mobitela i igraće konzole u kućanstvu, navikama korištenja mobitela kod djece, ali i roditelja u privatne i poslovne svrhe. Upitnik općih sociodemografskih obilježja nalazi se u *Prilogu 2*.

Strategije roditeljske medijacije ispitane su *Ljestvicom roditeljske medijacije korištenja mobitela* (ROD-MED) koja je konstruirana za potrebe ovog diplomskog rada na temelju slične skale inozemnih autora (Nikken i Jansz, 2014). Ljestvica roditeljske medijacije korištenja mobitela mjeri različita ponašanja roditelja vezana uz regulaciju korištenja mobitela kod djece i mladih. Sastoji se od 33 čestice kojima se procjenjuje sklonost korištenju pojedine strategije medijacije. Sudionici na skali od 1 (potpuno netočno) do 5 (potpuno točno) trebaju procijeniti koliko se određena čestica odnosi na njihova ponašanja u odnosu na njihovo dijete.

Provedena analiza glavnih komponenti na podacima prikupljenim spomenutom ljestvicom je nakon Varimax rotacije pokazala jasnu strukturu od 4 faktora koji objašnjavaju 44.32 % varijance rezultata. Matrica faktorske strukture se nalazi u *Prilogu 5*.

Faktori su nazvani Aktivna medijacija, Restriktivna medijacija, Nadgledanje korištenja mobitela i Poučavanje i upravljanje sigurnošću korištenja mobitela.

Faktor Poučavanje i upravljanje sigurnošću korištenja mobitela sadrži 12 čestica i objašnjava 18 % varijance („Govorim djeci kako ne smiju dijeliti osobne podatke na internetu.“, „Upozoravam dijete da su neke igrice neprimjerene.“, „Pitam dijete što radi na mobitelu.“...). Faktor Restriktivne medijacije se sastoji od 8 čestica i objašnjava 10 % varijance („Dajem djetetu točan vremenski period u danu kada može koristiti mobitel.“, „Pregledavam djetetovu komunikaciju na mobitelu.“, „Pregledavam aplikacije koje dijete ima na svom mobitelu.“...). Faktor Nadgledanje korištenja mobitela sadrži 6 čestica i objašnjava 9.7 % varijance („Znam što moje dijete voli raditi na mobitelu.“, „Dozvoljavam mu igranje samo određenih vrsta igrica.“, „Dok je dijete

na mobitelu držim oko na njemu.“...). Faktor Aktivne medijacije se sastoji od 7 čestica i objašnjava 6.6 % varijance („Razgovaram s djetetom o tome što je zabavno na internetu.“, „Hvalim dijete što umjereno koristi mobitel.“, „Razgovaram s djetetom o njegovom iskustvu s mobitelom.“...).

U obradi rezultata korišteni su rezultati na pojedinim subskalama ili faktorima, koje su izračunati kao aritmetičke sredine odgovora na česticama zasićenima određenim faktorom. Viši rezultat na pojedinoj subskali ukazuje na veću sklonost korištenju pojedine strategije medijacije.

Pouzdanost unutarnje konzistencije (Cronbachov alfa) za cijelu skalu iznosi .91. Koeficijenti pouzdanosti unutarnje konzistencije za pojedine faktore su .89 za Poučavanje i upravljanje sigurnošću korištenja mobitela, .78 za Restriktivnu medijaciju, .78 za faktor Nadgledanje korištenja mobitela i .67 za faktor Aktivne medijacije. Upitnik ROD-MED nalazi se u *Prilogu 3*. Koeficijenti pouzdanosti kreću se od visokih do zadovoljavajućih.

Roditeljska percipirana kompetencija u regulaciji djetetovog korištenja mobitela ispitana je *Ljestvicom roditeljske kompetencije za regulaciju korištenja medija* (ROD-MEDKOMP) koja je konstruirana za potrebe ovog rada. Ljestvica roditeljske kompetencije regulacije korištenja mobitela mjeri različita uvjerenja i ponašanja roditelja vezana uz regulaciju korištenja mobitela kod djece. Sastoji se od 18 čestica. Sudionici na skali od 1 (potpuno netočno) do 4 (potpuno točno) trebaju procijeniti koliko su čestice točne za njih i njihova razmišljanja o aspektima roditeljstva koji se tiču regulacije korištenja medija (mobitela, računala, televizije...). Provedena analiza glavnih komponenti na podacima prikupljenim spomenutom ljestvicom je nakon Varimax rotacije pokazala jasnu strukturu od 4 faktora koji objašnjavaju 47.5 % varijance rezultata. Matrica faktorske strukture se nalazi u *Prilogu 5*.

Faktori su nazvani Samoefikasnost u kontroli dječjeg korištenja mobitela, Internalni lokus kontrole dječjeg korištenja mobitela, Eksternalni lokus kontrole dječjeg korištenja mobitela i Roditeljska samoregulacija korištenja mobitela.

Faktor Internalnog lokusa kontrole dječjeg korištenja mobitela sastoji se od 6 čestica i objašnjava 14.7 % varijance („Zadovoljna/zadovoljan sam načinom na koji kontroliram korištenje mobitela kod svoje djece.“, „Bolje od drugih roditelja nadzirem

korištenje mobitela kod djece.“, „Ako dijete pretjerano koristi mobitel za to sam odgovoran/odgovorna ja kao roditelj.“...). Faktor Eksternalnog lokusa kontrole dječjeg korištenja mobitela sadrži 4 čestice i objašnjava 13 % varijance („Osjećam da mobitel ima veći utjecaj na moju djecu od mene.“, „Internetsko opismenjivanje djece prvenstveno je zadatak škole.“, „Bitka roditelja s mobitelima unaprijed je izgubljena.“...). Faktor Samoefikasnosti u kontroli dječjeg korištenja mobitela se sastoji od 3 čestice i objašnjava 9.8 % varijance („Često sam nezadovoljna/nezadovoljan jer znam da sam kao roditelj krivo postupila/postupio u odnosu na korištenje mobitela kod svoje djece.“, „Katkad imam osjećaj da nisam dobar roditelj kada se radi o regulaciji korištenja mobitela kod svoje djece.“, „Često se osjećam nedovoljno sposobnom/sposobnim kontrolirati uporabu mobitela kod svoje djece.“). Faktor Roditeljske samoregulacije korištenja mobitela sadrži 5 čestica i objašnjava 9.6 % varijance („Ponosna/ponosan sam što sam roditelj koji razumno koristi mobitel.“, „Nisam dobar uzor korištenja mobitela svojoj djeci.“, „Mogu dobro kontrolirati svoje korištenje mobitela.“...).

U obradi smo koristili rezultate na pojedinim faktorima, koje smo dobili kao prosjeke odgovora na čestice zasićene određenim faktorom. Viši rezultat ukazuje na veću zastupljenost pojedinog uvjerenja ili ponašanja kod sudionika.

Pouzdanost unutarnje konzistencije (Cronbachov alfa) za cijelu skalu iznosi .75. Koeficijenti pouzdanosti unutarnje konzistencije za pojedine faktore su .78 za Samoefikasnost u kontroli dječjeg korištenja mobitela, .63 za Internalni lokus kontrole dječjeg korištenja mobitela, .55 za Eksternalni lokus kontrole dječjeg korištenja mobitela i .58 za Roditeljsku samoregulaciju korištenja mobitela. Upitnik se nalazi u *Prilogu 4*. Premda je pouzdanost cijele skale i faktora samoefikasnosti zadovoljavajuća, pouzdanosti za Internalni i Eksternalni lokus kontrole i Roditeljsku samoregulaciju su niski.

Dimenzije roditeljskog ponašanja ispitane su *Upitnikom roditeljskog ponašanja* (URP-29), autorica Keresteš, Brković, Kuterovac Jagodić i Greblo, koji je nastao 2012. godine. U njemu se na 29 čestica odgovara na skali od 1 (uopće nije točno) do 4 (u potpunosti je točno) te se rezultati na subskalama formiraju kao prosjeci na odgovarajućim česticama. Razvoj upitnika polazi od teorijskih pretpostavki te subskale

URP-29 predstavljaju tri dimenzije roditeljskog ponašanja: roditeljska podrška, restriktivna kontrola i popustljivost (Keresteš i sur., 2012).

Faktorska struktura upitnika na našem uzorku pokazala se jednakom originalnoj. Upitnik obuhvaća sedam aspekata roditeljskog ponašanja: toplinu, autonomiju, induktivno rezoniranje, roditeljsko znanje, intruzivnost, kažnjavanje i popustljivost. U daljnjim analizama smo koristili tri globalne dimenzije: Roditeljska podrška, Restriktivna kontrola i Popustljivost.

Pouzdanost unutarnje konzistencije (Cronbachov alfa) za cijelu skalu u ovom istraživanju iznosi .75. Koeficijenti pouzdanosti unutarnje konzistencije za pojedine faktore u ovom istraživanju su .83 za Roditeljsku podršku, .71 za Restriktivnu kontrolu i .66 za Popustljivost. Upitnik je dostupan na zahtjev kod autorica.

Postupak

Istraživanje je provedeno tijekom rujna 2018. godine. Nakon što je od Ministarstva znanosti i obrazovanja te od ravnatelja škole dobivena dozvola za provedbu istraživanja, podaci su prikupljeni u suradnji s Osnovnom školom Zdenka Turkovića u Kutjevu metodom papir-olovka. Početkom školske godine, na roditeljskim sastancima viših razreda (14 razrednih odjeljenja), roditeljima je objašnjena svrha i ciljevi istraživanja te su zamoljeni da oni i njihovi supružnici sudjeluju u istraživanju. Na ovaj način regrutirano je 206 sudionika (otprilike 30 % cijelog broja roditelja učenika viših razreda). Roditelji koji su prisustvovali roditeljskom sastanku dobili su jednu ili dvije omotnice s upitnicima, ovisno o broju roditelja u obitelji. Roditelji su za ispunjavanje upitnika imali tjedan dana vremena te su ih po svojoj djeci ili osobno vraćali u zatvorenim kovertama u ured pedagoga škole. Vraćeno je 36 neispunjenih upitnika.

U početnom objašnjenju, prikazanom u *Prilogu 1*, roditeljima su opisani svrha istraživanja i ciljevi te su zamoljeni za sudjelovanje u istraživanju. Sudionicima je naglašeno da je sudjelovanje u potpunosti anonimno i dobrovoljno te da su njihovi odgovori važni i da odgovaraju iskreno. Također je naglašeno da se ispunjavanje upitnika smatra pristankom na sudjelovanje u istraživanju, ali da u bilo kojem trenutku mogu odustati od ispunjavanja ako to žele. U pristanku su navedene i e-mail adrese

istraživača na koje se roditelji mogu javiti u slučaju bilo kakvih pitanja i nedoumica.

Uz svaki upitnik navedena je pripadajuća uputa s opisom načina njihovog ispunjavanja. Nakon *Upitnika općih sociodemografskih obilježja* slijedila je *Ljestvica roditeljske medijacije korištenja mobitela*, potom *Ljestvica roditeljske kompetencije regulacije korištenja medija* i na kraju *Upitnik roditeljskog ponašanja*.

REZULTATI

U svim analizama korišten je statistički paket IBM SPSS 20.

Prije provođenja statističkih analiza obrnuto smo bodovali pojedine čestice radi lakšeg prikaza i razumijevanja podataka – veći rezultat je predstavljao veću razvijenost konstrukta. Također, vrijednosti koje su nedostajale smo zamijenili prosjekom vrijednosti varijable u kojoj je podatak nedostajao (nedostajalo je manje od 0.1 % podataka). Nakon toga, provjerili smo odstupaju li distribucije rezultata na ispitivanim varijablama od normalne distribucije. Rezultati provjere za sve sudionike prikazani su u *Prilogu 6*. Kolmogorov – Smirnovljev test normaliteta distribucija ukazuje na značajno odstupanje rezultata od normalne distribucije na svim varijablama osim na varijablama Restriktivne kontrole i Restriktivne medijacije. Budući da nisu zadovoljeni teorijski preduvjeti normaliteta distribucija za parametrijsko testiranje, odlučili smo se na korištenje neparametrijskih testova.

Tablica 1

Deskriptivni podaci o glavnim varijablama istraživanja ($N=206$).

Varijabla	<i>C</i>	<i>Q</i>	<i>M</i>	<i>SD</i>	Teorijski <i>Min i Max</i>
Roditeljske strategije medijacije korištenja mobitela kod djece					
Aktivna medijacija	3.4	0.86	3.4	0.85	1-5
Restriktivna medijacija	3.2	1.38	3.2	0.87	1-5
Nadgledanje korištenja mobitela	3.3	0.87	3.2	0.85	1-5
Pučavanje i upravljanje sigurnošću korištenja mobitela	4.5	0.75	4.4	0.65	1-5
Roditeljska ponašanja					
Roditeljska podrška	3.6	0.35	3.7	0.29	1-4
Restriktivna kontrola	2.3	0.55	2.4	0.52	1-4

Popustljivost	2.3	1.33	2.3	0.70	1-4
Roditeljska kompetencija					
Samoefikasnost	3.0	2.0	2.9	0.87	1-4
Roditeljska samoregulacija korištenja mobitela	3.2	0.80	3.3	0.50	1-4
Internalni lokus kontrole	3.2	0.67	3.2	0.49	1-4
Eksternalni lokus kontrole	2.2	0.75	2.2	0.66	1-4

Legenda: *N* – ukupni broj ispitanika, *C* – medijan, *Q* – poluinterkvartilno raspršenje, *M* – aritmetička sredina, *SD* – standardna devijacija

Izračunati su parametri deskriptivne statistike (medijan, poluinterkvartilno raspršenje, aritmetička sredina i standardna devijacija) za varijable korištene u istraživanju te su prikazane teorijske minimalne i maksimalne vrijednosti. Provjerili smo i postoje li povezanosti između učestalosti korištenja mobitela kod roditelja i kod djece te njihove korelacije sa korištenjem strategija medijacije dječjeg korištenja mobitela. Rezultati su pokazali da roditelji koji kod kuće češće koriste mobitel bilo u privatne i/ili poslovne svrhe češće koriste sve strategije medijacije (tablica sa Spearmanovim koeficijentima korelacije nalazi se u *Prilogu 7.*) te imaju djecu koja također češće koriste mobitel ($\rho = .26, p < .01$).

Učestalost primjene različitih roditeljskih strategija medijacije dječjeg korištenja mobitela

Nakon provedene faktorske analize opisane u odlomku *Instrumenti - Ljestvica roditeljske medijacije korištenja mobitela (ROD-MED)* došli smo do četiri strategije medijacije dječjeg korištenja mobitela. Podaci iz Tablice 1 pokazuju da roditelji najčešće koriste strategiju poučavanja i upravljanja sigurnošću korištenja mobitela i zatim aktivnu medijaciju. Iduća strategija po učestalosti je nadgledanje korištenja mobitela, a najrjeđe se koristi restriktivna medijacija. Strategija poučavanja i upravljanja sigurnošću korištenja mobitela odskaače od ostalih strategija, dok su ostale slične po učestalosti korištenja. Wilcoxonovim testom ekvivalentnih nizova za zavisne uzorke provjerili smo postoje li statistički značajne razlike u učestalosti primjene četiri strategije medijacije dječjeg korištenja mobitela kod sudionika – roditelja školske djece.

Roditelji izvještavaju kako najčešće koriste strategiju poučavanja i upravljanja sigurnošću na internetu ($C = 4.5, R = 3.58$) i koriste ju značajno češće nego aktivnu

medijaciju ($C = 3.4, R = 4.00, Z = 12.18, p < .001, r_u = 0.85$), nadgledanje korištenja mobitela ($C = 3.3, R = 3.83, Z = 12.23, p < .001, r_u = 0.85$) i restriktivnu medijaciju ($C = 3.2, R = 3.75, Z = 12.15, p < .001, r_u = 0.85$). Veličine učinka su velike. Aktivna medijacija se češće koristi od nadgledanja korištenja mobitela ($C = 3.3, R = 3.83, Z = 3.01, p < .002, r_u = 0.21$) i restriktivne medijacije ($C = 3.2, R = 3.75, Z = 2.44, p < .015, r_u = 0.17$). Veličine učinka kod ove dvije razlike su male. Prema rezultatima u Tablici 1, roditelji najrjeđe koriste restriktivnu medijaciju ($C = 3.2, R = 3.75$) i nadgledanje korištenja mobitela ($C = 3.3, R = 3.83$). Razlika u učestalosti korištenja ovih dviju strategija nije statistički značajna ($Z = 0.87, p < .386, r_u = 0.06$). Tablica sa rezultatima Wilcoxonovog testa ekvivalentnih nizova za zavisne uzorke nalazi se u *Prilogu 8*.

Učestalost primjene strategija roditeljske medijacije dječjeg korištenja mobitela među roditeljima različitog roda i dobi te djece različitog roda i dobi

U okviru drugog problema Rang testom za utvrđivanje razlika između medijana provjerili smo postoje li statistički značajne razlike u učestalosti korištenja svake od četiri strategija medijacije ovisno o rodu i dobi roditelja. Radi lakše obrade podataka, roditelje smo podijelili u dvije skupine: roditelje mlađe od 40 godina ($n = 84, M = 36.5, SD = 2.36$) i roditelje starije od 40 godina ($n = 122, M = 46.1, SD = 5.04$).

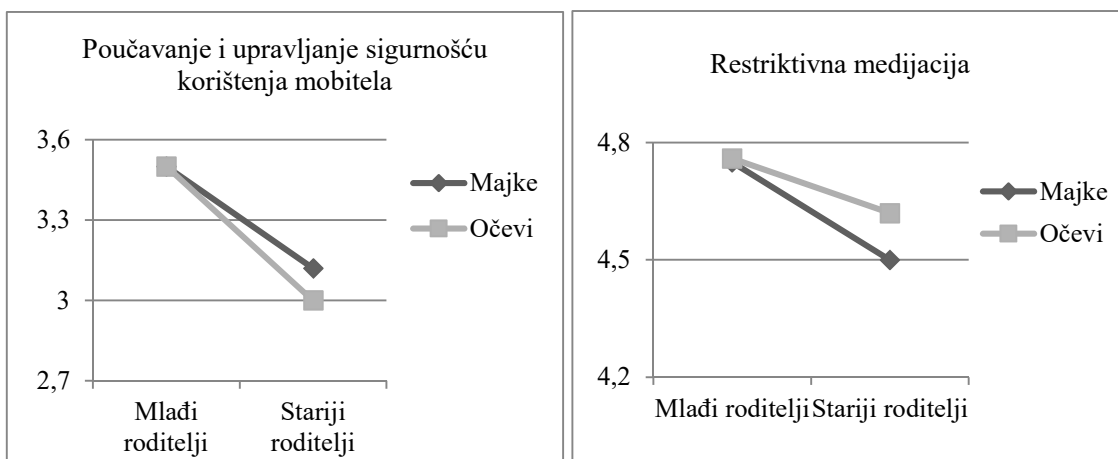
Tablica 2

Tablica deskriptivnih pokazatelja dobivenih rezultatima na Ljestvicom roditeljske medijacije korištenja mobitela ovisno o spolu i dobi sudionika (N=206).

		Poučavanje i upravljanje sigurnošću korištenja mobitela.		Aktivna medijacija		Restriktivna medijacija		Nadgledanje korištenja mobitela	
		<i>M</i>	<i>SD</i>	<i>M</i>	<i>SD</i>	<i>M</i>	<i>SD</i>	<i>M</i>	<i>SD</i>
Dob roditelja	Mlađi N=84	4.5	0.52	3.6	0.81	3.4	0.69	3.4	0.58
	Stariji N=122	4.3	0.73	3.5	0.93	3.0	0.74	3.3	0.83
Spol roditelja	M N=87	4.3	0.70	3.2	0.90	3.1	1.00	3.3	0.74
	Ž	4.4	0.60	3.3	0.85	3.3	0.75	3.4	0.71

Legenda: *M* – aritmetička sredina, *SD* – standardna devijacija

Razlika između majki i očeva u učestalosti korištenja strategija medijacije dječjeg korištenja mobitela nije se pokazala značajnom niti za jednu strategiju što je vidljivo i iz aritmetičkih sredina u Tablici 2. Razlika između starijih i mlađih roditelja pokazala se značajnom u čestini korištenja strategije poučavanja i upravljanja sigurnošću na internetu ($Z = 2.74, p < .006, r_u = 0.19$) pri čemu je veličina učinka mala, u čestini korištenja restriktivne medijacije ($Z = 4.90, p < .001, r_u = 0.34$) pri čemu je veličina učinka srednja i u čestini korištenja nadgledanja korištenja mobitela ($Z = 1.99, p < .046, r_u = 0.14$) s malom veličinom učinka. Mlađi roditelji su izvještavali kako značajno češće koriste poučavanje i upravljanje sigurnošću korištenja mobitela, restriktivnu medijaciju i nadgledanje korištenja mobitela od starijih roditelja. Rang testom za utvrđivanje razlika između medijana smo provjerili i interakcije roda i dobi. Unutar podskupina mlađih i starijih roditelja nema rodnih razlika, no unutar podskupina majki i očeva postoje dobne razlike: mlađi očevi značajno češće koriste poučavanje i upravljanje sigurnošću korištenja mobitela od starijih očeva ($Z = 3.05, p < .002, r_u = 0.21$) pri čemu je veličina učinka srednja, dok mlađe majke značajno češće koriste poučavanje i upravljanje sigurnošću korištenja mobitela ($Z = 2.05, p < .041, r_u = 0.14$), s malom veličinom učinka i restriktivnu medijaciju ($Z = 3.66, p < .001, r_u = 0.26$), sa srednjom veličinom učinka, od starijih majki. Kod aktivne medijacije i nadgledanja korištenja mobitela nije pronađena interakcija dobi i roda roditelja u korištenju strategija medijacije. Medijani podskupina roditelja ovisno o dobi i rodu su grafički prikazani na Slici 1. za restriktivnu medijaciju i na Slici 2. za strategiju poučavanja i upravljanja sigurnošću korištenja mobitela.

Slika 1. Grafički prikazi interakcije dobi i roda roditelja za strategije restriktivne medijacije dječjeg korištenja mobitela i strategiju poučavanja i upravljanja sigurnošću korištenja mobitela.

Tablice rezultata Rang testa na rezultatima dobivenim Ljestvicom roditeljske medijacije korištenja mobitela ovisno o rodu i dobi sudionika te tablice interakcije roda i dobi nalaze se u *Prilogu 9*.

Pretpostavljeno je da će majke češće koristiti sve četiri strategije medijacije korištenja mobitela od očeva. Rezultati nisu potvrdili tu pretpostavku niti kod jedne strategije medijacije dječjeg korištenja mobitela. Pretpostavljeno je da neće biti razlike između mlađih i starijih roditelja u čestini korištenja strategija medijacije, što nije potvrđeno. Mlađi roditelji su izvještavali kako značajno češće koriste poučavanje i upravljanje sigurnošću korištenja mobitela, restriktivnu medijaciju i nadgledanje korištenja mobitela od starijih roditelja. Za neke strategije je utvrđena i interakcija roda i dobi: mlađi očevi značajno češće koriste poučavanje i upravljanje sigurnošću korištenja mobitela od starijih očeva, dok mlađe majke značajno češće koriste poučavanje i upravljanje sigurnošću korištenja mobitela i restriktivnu medijaciju od starijih majki.

Rang testom za utvrđivanje razlika između medijana smo provjerili efekte roda i dobi djece na učestalost korištenja strategija medijacije dječjeg korištenja mobitela. Djecu smo po dobi podijelili u dvije podskupine: mlađe od 12. godina ($M = 11.6$) i starije od 12. godina ($M = 13.7$). Efekt roda djeteta se nije pokazao značajan, roditelji u jednakoj mjeri koriste sve strategije medijacije dječjeg korištenja mobitela, bez obzira imaju li sinove ili kćeri. Međutim, efekt dobnih razlika djece se pokazao značajan, roditelji

češće koriste neke strategije medijacije ukoliko su im djeca mlađa od 12.5 godina: češće koriste poučavanje i upravljanje sigurnošću korištenja mobitela ($Z = 3.66, p < .001, r_u = 0.26$) pri čemu je veličina učinka srednja, restriktivnu medijaciju ($Z = 4.56, p < .001, r_u = 0.32$), sa srednjom veličinom učinka i nadgledanje korištenja mobitela ($Z = 3.32, p < .001, r_u = 0.44$), sa srednjom veličinom učinka, od roditelja koji imaju djecu stariju od 12.5 godina. Tablica deskriptivnih pokazatelja i rezultata Rang testa na rezultatima dobivenim Ljestvicom roditeljske medijacije korištenja mobitela ovisno o rodu i dobi djece sudionika nalazi se u *Prilogu 10*.

Povezanost učestalosti korištenja strategija medijacije djetetovog korištenja mobitela i globalnih dimenzija roditeljskog ponašanja

U okviru trećeg problema izračunali smo Spearmanov koeficijent korelacije između strategija medijacije i globalnih dimenzija roditeljskog ponašanja. Korelacije se kreću od minimalnih neznačajnih između .01 i -.07 , do maksimalnih značajnih između .32 i .46 te su u rangu od niskih do umjerenih.

Tablica 3

Spearmanovi koeficijenti korelacije između strategija medijacije i globalnih dimenzija roditeljskog ponašanja ($N = 206$).

	Strategije medijacije			
	Poučavanje i upravljanje sigurnošću korištenja mobitela	Aktivna medijacija	Restriktivna medijacija	Nadgledanje korištenja mobitela
Globalne dimenzije roditeljskog ponašanja				
Roditeljska podrška	.46**	.28**	.25**	.32**
Popustljivost	-.24**	.01	-.35**	-.07
Restriktivna kontrola	.02	.15*	.16*	.25**

Legenda: * $p < .05$, ** $p < .01$

Pretpostavili smo da će dimenzija roditeljske podrške biti značajno pozitivno povezana sa svim ispitanim strategijama medijacije osim sa restriktivnom medijacijom što naši rezultati nisu pokazali. Naime, prema rezultatima u Tablici 3, viši rezultat na dimenziji roditeljske podrške povezan je s većom učestalosti korištenja svih strategija medijacije, pa i s restriktivnom medijacijom. U skladu s hipotezom je nalaz da je dimenzija restriktivne kontrole u statistički značajnoj pozitivnoj korelaciji s nadgledanjem

korištenja mobitela i restriktivnom medijacijom. Značajna je i korelacija između restriktivne kontrole i aktivne medijacije. Vrijednosti u Tablici 3 ukazuju na statistički značajnu negativnu korelaciju dimenzije popustljivosti s restriktivnom medijacijom i poučavanjem i upravljanjem sigurnosti korištenja mobitela, no korelacija sa strategijom aktivne medijacije i nadgledanjem korištenja mobitela se nije pokazala značajnom.

Povezanost učestalosti korištenja strategija medijacije djetetovog korištenja mobitela i roditeljske percipirane kompetencije u toj regulaciji

U okviru četvrtog problema izračunali smo Spearmanov koeficijent korelacije između roditeljskih strategija medijacije korištenja mobitela i faktora percipirane roditeljske kompetencije. Korelacije se kreću od minimalnih neznčajnih između .01 i .14 , do maksimalnih značajnih između .41 i .55 te su u rangu od niskih do umjerenih.

Tablica 4

Spearmanovi koeficijenti korelacije (ρ) između strategija medijacije i faktora roditeljske kompetencije (N=206).

	Strategije medijacije			
	Poučavanje i upravljanje sigurnošću na internetu	Aktivna medijacija	Restriktivna medijacija	Nadgledanje korištenja mobitela
Faktori roditeljske Kompetencije				
Internalni lokus kontrole	.55**	.45**	.41**	.41**
Roditeljska samoregulacija korištenja mobitela	.26**	.25**	.14*	.23**
Samoefikasnost	.22**	-.13	.14*	-.03
Eksternalni lokus kontrole	-.25**	.04	-.24**	.01

* $p < .05$, ** $p < .01$

Vrijednosti iz *Tablice 4* ukazuju na to da je internalni lokus kontrole vezan za regulaciju dječjeg korištenja mobitela u najvišim i statistički značajnim pozitivnim korelacijama s učestalošću korištenja svih četiriju strategija medijacije, što je sukladno postavljenoj hipotezi. Roditelji koji misle da mogu upravljati dječjim korištenjem mobitela to zaista i čine koristeći u većoj mjeri sve raspoložive strategije roditeljske medijacije dječjeg korištenja mobitela. Roditeljska samo-regulacija vlastitog korištenja mobitela također je u statistički značajnim pozitivnim korelacijama sa sve četiri

strategije medijacije, no te su povezanosti nešto niže. Osjećaj samoefikasnosti u regulaciji dječjeg korištenja mobitela pokazao se statistički značajno pozitivno povezanim samo s dvije strategije: poučavanjem i upravljanjem sigurnošću korištenja mobitela i restriktivnom medijacijom, dok se nije pokazao povezan s aktivnom medijacijom i nadgledanjem korištenja mobitela. Faktor eksternalnog lokusa kontrole u regulaciji dječjeg korištenja mobitela je u statistički značajnoj negativnoj korelaciji s poučavanjem i upravljanjem sigurnošću na internetu i restriktivnom medijacijom, dok se nije pokazao povezanim s aktivnom medijacijom i nadgledanjem korištenja mobitela. Zbog slabijih pouzdanosti faktora, potreban je oprez pri interpretacijama dobivenih koeficijenta korelacije između roditeljskih strategija medijacije korištenja mobitela i faktora percipirane roditeljske kompetencije

Izračunali smo i Spearmanov koeficijent korelacije između dječjeg korištenja mobitela te faktora roditeljske kompetencije i strategija medijacije dječjeg korištenja mobitela. Dječje korištenje mobitela je značajno negativno povezano sa faktorima samoefikasnosti ($\rho = -.18, p < .05$) i internalnog lokusa kontrole ($\rho = -.15, p < .05$). Rezultati pokazuju da djeca manje koriste mobilne telefone ukoliko imaju samoefikasnije roditelje i roditelje s izraženijim internalnim lokusom kontrole. Dječje korištenje mobitela nije značajno povezano sa korištenjem roditeljskih strategija medijacije dječjeg korištenja mobitela.

Tablica sa Spearmanovim korelacijama između svih varijabli korištenih u istraživanju nalazi se u *Prilogu 11*.

RASPRAVA

Cilj ovog istraživanja je bio ispitati koje strategije medijacije korištenja mobitela koriste roditelji osnovnoškolske djece kao i je li vrsta i učestalost korištenja tih strategija povezana s njihovim osjećajem roditeljske kompetencije i dimenzijama roditeljskog ponašanja općenito. Rezultati pokazuju da su mobilni telefoni postali dio svakodnevice – čak 94.7% djece u višim razredima osnovne škole posjeduje svoj mobilni telefon. Roditeljska uloga u dječjem korištenju mobitela je vidljiva kroz strategije medijacije. Dobiveni rezultati su nas doveli korak bliže shvaćanju tih povezanosti i razumijevanju ove suvremene pojave.

Učestalost korištenja strategija medijacije i veza s demografskim karakteristikama roditelja i djece

Istraživanjem smo došli do podataka koji govore da ispitani roditelji češće poučavaju i upravljaju sigurnošću na internetu nego što aktivno raspravljaju s djecom o korištenju mobitela što nije u skladu s dosadašnjim istraživanjima koja su pokazala da roditelji najčešće koriste aktivnu medijaciju, a zatim poučavanje i upravljanje sigurnošću na internetu (Bartaković i Sindik, 2017; Livingstone i sur., 2010). Češće korištenje strategije poučavanja i upravljanja sigurnošću na internetu može se objasniti s dobi djece ispitanih roditelja i vrstom uređaja. U nedostatku boljih istraživanja, hipoteze su postavljene na osnovu istraživanja strategija medijacije koje se odnose na televiziju. Važno je spomenuti specifičnost mobitela kao uređaja koji se uglavnom koristi individualno zbog veličine ekrana, što posljedično može uzrokovati zabrinutost u vezi dječje sigurnosti. Također, u našem istraživanju radi se o djeci koja pohađaju više razrede osnovne škole. Moguće je da su roditelji više usmjereni na poučavanje i upravljanje sigurnošću na internetu na toj dobnoj skupini nego na mlađoj djeci (npr. vrtićke dobi) zbog veće samostalnosti (i opasnosti) u korištenju mobitela i interneta. Istraživanja učestalosti korištenja strategije medijacije govore da je treća po učestalosti restriktivna medijacija, te da roditelji najrjeđe nadgledaju korištenje mobitela što je u skladu s hipotezom i rezultatima prethodnih istraživanja (Bartaković i Sindik, 2017, Livingstone i sur., 2010). Nadgledanje dječje aktivnosti na mobitelu je manje prihvaćeno među roditeljima jer može posredno izraziti manjak povjerenja u dijete (Hwang i sur., 2017).

Prema rezultatima iz dosadašnjih istraživanja postavljena je hipoteza da će majke češće koristiti sve četiri strategije medijacije korištenja mobitela od očeva (Hwan i sur. 2017; Nikken i sur., 2007) što naši rezultati nisu potvrdili. Majke i očevi su jednako zabrinuti u vezi opasnosti koje mediji donose sa sobom te u jednakoj mjeri razgovaraju s djecom o medijima i postavljaju jednaka ograničenja (Sonck i sur., 2013). Pretpostavili smo da neće biti razlike između mlađih i starijih roditelja u čestini korištenja strategija medijacije jer su takvi nalazi sukladni dosadašnjim spoznajama (Hwan i sur. 2017; Nikken i sur., 2007), međutim u našem istraživanju mlađi roditelji češće koriste strategije medijacije dječjeg korištenja mobitela od starijih roditelja. Kao

što je već rečeno, recentna istraživanja pokazuju da mlađi roditelji češće s djecom igraju igre na mobitelima jer su i sami *češći korisnici spomenutog medija*. Moguće je da se ipak dobne i spolne razlike mijenjaju paralelno s tehnologijom u ovom aspektu roditeljstva (Hwang i sur., 2017). Tu pretpostavku potvrđuju i statistički značajne korelacije između roditelja koji češće koriste mobitel u privatne i poslovne svrhe kod kuće i učestalosti korištenja svih strategija medijacije. Djeca roditelja koji češće koriste mobitel i sama će češće koristiti mobitel. Pretpostavili smo i da će roditelji češće koristiti strategije medijacije korištenja mobitela ukoliko imaju mlađu djecu i kćeri. Rezultati su pokazali da roditelji u jednakoj mjeri koriste sve strategije medijacije dječjeg korištenja mobitela, bez obzira imaju li sinove ili kćeri. Moguće je da su zbog brzog širenja mobilnih uređaja rodne razlike postale manje, jer su roditelji postali zabrinutiji i za dječake (Livingstone i sur., 2010). Efekt dobnih razlika djece se pokazao značajan, roditelji češće koriste neke strategije medijacije ukoliko su im djeca mlađa od 12.5 godina: češće koriste poučavanje i upravljanje sigurnošću korištenja mobitela, restriktivnu medijaciju i nadgledanje korištenja mobitela. Ovakvi rezultati su bili očekivani – mlađa djeca nemaju razvijene vještine i sposobnosti samoregulacije korištenja mobitela i zaštite od negativnih utjecaja mobilnih uređaja (Livingstone i sur., 2010).

Dimenzije roditeljskog ponašanja i strategije medijacije

Djeca razumiju i osjećaju okolinu, ali da bi se razvili u kompetentne osobe potrebna im je podrška i prihvaćanje te iste okoline kojoj pripadaju. Hipoteza vezana uz dimenzije roditeljskog ponašanja i strategije medijacije pretpostavlja da roditelji koji pružaju veću podršku češće koriste sve četiri strategije medijacije, što smo i potvrdili rezultatima ovog istraživanja. Mnoga istraživanja ukazuju na značaj roditeljske podrške u kvalitetnijoj medijaciji dječjeg korištenja mobitela – roditelji visoko na dimenziji roditeljske podrške češće koriste raspravljaju s djecom o korištenju medija, koriste medije zajedno s djecom te kontroliraju sadržaj (npr. Hwang i sur., 2017; Eastin i sur., 2006). Takvi nalazi ne iznenađuju – afektivna komponenta roditeljskog ponašanja uključuje prihvaćanje i toplinu u svim aspektima života (Keresteš i sur., 2012) pa tako i u odnosu prema mobitelima.

Pretpostavili smo i da će roditelji koji postižu više rezultate na dimenziji restriktivne kontrole češće koristiti restriktivnu medijaciju i nadgledanje korištenja mobitela. U skladu s hipotezom je nalaz da je dimenzija restriktivne kontrole u statistički značajnoj pozitivnoj korelaciji s nadgledanjem korištenja mobitela što potvrđuju recentna istraživanja (Hwang i sur., 2017). Prema Hwang i sur. (2017) restriktivna kontrola je povezana s restrikcijom medija, roditelji skloni postavljanju granica i kontrolom će to činiti nadgledanjem korištenja mobitela, postavljanjem pravila koja reguliraju korištenje mobitela, vrijeme provedeno na mobitelu, lokaciju korištenja ili sadržaj (npr., nasilni ili seksualni sadržaj), često bez rasprave s djecom o posljedicama takvog sadržaja. Korelacija restriktivne medijacije i restriktivne kontrole je značajna, ali niska. Razlog tomu može biti zbog manjkavosti instrumenta koji ne razlikuje prirodu onoga što se kontrolira – prema Hwang i sur. (2017), restriktivna kontrola je povezana s restrikcijom sadržaja medija, dok se u našem instrumentu u dimenziju restriktivne medijacije uključila i vremenska i prostorna restrikcija. Hwang i sur. (2017) također ističu da je uz izraženu dimenziju restriktivne kontrole važna ujednačena razvijenost roditeljske podrške – roditelji okarakterizirani kao autoritarni (visoka kontrola, niska podrška) rijetko koriste strategije medijacije te u njima nisu uspješni. U budućim istraživanjima bi trebalo kontrolirati utjecaj roditeljske podrške na korelacije restriktivne kontrole i restriktivne medijacije.

Pretpostavili smo da će dimenzija popustljivosti biti statistički značajno negativno povezana sa strategijama medijacije. Rezultati pokazuju da je dimenzija popustljivosti negativno povezana s korištenjem strategije poučavanja i upravljanja sigurnošću korištenja mobitela i restriktivnom medijacijom, dok sa nadgledanjem korištenja mobitela i aktivnom medijacijom nema statistički značajne povezanosti. Previše popustljivi roditelji su roditelji koji od njih ne očekuju ispunjavanje obaveza, koji nemaju dobar sustav pravila i dopuštaju da djeca upravljaju odgojem. Hwan i sur. (2017) ističu da je popustljivim roditeljima nedostaju vještine korištenja strategija medijacije i da si djeca sama određuju kada, gdje i kakav sadržaj će gledati na ekranima. Kada roditelji nemaju jasnu strukturu odgoja, djeca mogu bez velikih prepreka zlouporabiti mobitele – gledati neprimjerene sadržaje, previše vremena provoditi uz mobitel te tako zanemarivati igru s roditeljima, prijateljima i školske obaveze što posljedično može dovesti do negativnih ishoda.

Roditeljska samopercipirana kompetencija regulacije korištenja mobitela i strategije medijacije korištenja mobitela kod djece

Rezultati ovog istraživanja su potvrdili hipotezu da će roditelji koji postižu više rezultate na dimenziji internalnog lokusa kontrole dječjeg korištenja mobitela češće koristiti sve četiri strategije medijacije. Dosadašnja istraživanja su sukladna ovakvim nalazima jer upravo zbog percepcije utjecaja svog ponašanja na dječje korištenje mobitela roditelji u većoj mjeri koriste sve raspoložive strategije roditeljske medijacije dječjeg korištenja mobitela (Hwang i sur., 2017; Campis i sur., 1986).

Pretpostavili smo i da je roditeljska samoregulacija korištenja mobitela povezana s češćim korištenjem svih strategija medijacije što su naši rezultati i potvrdili. Istraživanje Grolnicka i Ryana (1989) ukazuje na činjenicu da će roditelji s boljom regulacijom svog ponašanja bolje regulirati i dijete, znat će primjenjivati strategije učinkovite regulacije na djeci koje primjenjuju sami na sebi i tako neizravno učiti djecu boljoj regulaciji u budućnosti.

Rezultati dobiveni u ovom istraživanju su pokazali da roditelji koji smatraju da nemaju utjecaj na učestalost dječjeg korištenja mobitela rjeđe koriste strategije medijacije što je i u skladu s postavljenom hipotezom. Eksternalni lokus kontrole je statistički značajno negativno povezan s poučavanjem i upravljanjem sigurnošću korištenja mobitela i restriktivnom medijacijom. Negativno je povezan i s generalnim osjećajem kontrole i kompetencije; roditelji s manje internalnog i više eksternalnog lokusa kontrole imaju veće probleme u odgoju (Campis i sur., 1986) – roditelji koji misle da ne mogu upravljati dječjim korištenjem mobitela neće ni pokušavati koristiti strategije roditeljske medijacije dječjeg korištenja mobitela.

Recentno istraživanje Hwang i sur. (2017) je pokazalo da samoefikasniji roditelji češće koriste strategije medijacije, što smo djelomično i potvrdili. Samoefikasnost u regulaciji dječjeg korištenja mobitela je značajno pozitivno povezana sa poučavanjem i upravljanjem sigurnošću korištenja mobitela i restriktivnom medijacijom. Budući da je, prema definiciji, samoefikasnost optimistično uvjerenje koje olakšava postavljanje ciljeva, rad, upornost i oporavak od neuspjeha (Hwang i sur., 2017), samoefikasni roditelji će češće ustrajati u korištenju strategija medijacije dječjeg korištenja mobitela.

Ograničenja istraživanja

Ovo je jedno od prvih istraživanja strategija roditeljske medijacije dječjeg korištenja mobitela ovakve vrste koje je u obzir uzimalo roditeljska ponašanja i percipiranu kompetentnost roditelja u regulaciji dječjeg korištenja mobitela. Rezultati ovog istraživanja pokazali su logične povezanosti između različitih dimenzija roditeljskog ponašanja, poput toga da se opće dimenzije roditeljstva preslikavaju i na regulaciju dječjeg korištenja mobitela na očekivan način. Vrijedni zaključci proizašli iz ovog istraživanja mogu poslužiti stručnjacima u planiranju intervencija usmjerenih prema roditeljima koji imaju problema sa regulacijom dječjeg korištenja mobitela. Iako rezultati istraživanja ukazuju na statističke značajne veze ispitivanih koncepata ipak se ne smiju zanemariti i postojeća ograničenja ovog istraživanja. Ograničenje koje se od početka nameće samo po sebi odnosi se na uzorak istraživanja, to jest nemogućnost generalizacije dobivenih rezultata. Istraživanje je provedeno na području jednog grada u Slavoniji, u jednoj školi. Rezultati koje smo dobili su prikladni za indikativne zaključke i usmjerenja budućih istraživanja, dok bi za konkretnije zaključke bilo potrebno provesti istraživanje na većem i raznovrsnijem uzorku – iako je opća populacija dobro reprezentirana po stupnju obrazovanja.

Nadalje, još jedno ograničenje ovog istraživanja se odnosi na korištenje neparametrijskih testova. Parametrijske metode nije bilo moguće provesti jer se temeljem provedenih analiza uočilo kako uvjeti za parametriju nisu zadovoljeni. Ograničenje istraživanja predstavljaju i mjerni instrumenti konstruirani za potrebe ovog istraživanja kojima je potrebno još primjena u svrhu validacije; rezultati ukazuju na moguće nedostatke u sadržajnoj i konstruktnoj valjanosti instrumenata. Posebice je problematična Ljestvica roditeljske kompetencije regulacije korištenja medija (ROD-MEDKOMP) u kojoj subscale eksternalnog lokusa kontrole dječjeg korištenja mobitela i roditeljske samoregulacije korištenja mobitela imaju niske pouzdanosti te se rezultati trebaju uzeti s rezervom. Svi podaci su iz istog izvora (roditelja) pa je moguće da dio povezanosti proizlazi iz te činjenice. Također, odgovori se temelje na subjektivnoj procjeni ispitanika – iako su upitnici anonimni, u vidu treba imati i utjecaj socijalne poželjnosti odgovora i sama pristranost ispitanika u davanju odgovora. Uzimajući u obzir aktualnost teme i nedostatak istraživanja strategija medijacije dječjeg korištenja

mobitela (pogotovo u Hrvatskoj) za lakše razumijevanje roditeljske medijacije bilo bi dobro provesti i kvalitativno istraživanje. U budućim istraživanjima bilo bi poželjno primijeniti i objektivne mjere ispitivanih varijabli. Nadalje, kao što je već spomenuto, ograničenje istraživanja veže se i uz nedostatak prethodnih istraživanja na prostoru Hrvatske s kojima bi se rezultati provedenog istraživanja mogli uspoređivati. Istraživanja o strategijama medijacije korištenja televizije postoje u zadovoljavajućem broju, no (pametni) mobiteli su relativno novi široko korišteni medij koji je po svojoj prirodi različit od svih drugih medija – zbog male veličine, prenosivosti i ostalih karakteristika mobitela teže je kontrolirati korištenje mobitela pa je pitanje koje sve strategije roditelji koriste i koliko su one slične sa strategijama medijacije koje se koriste za dječje korištenje televizije.

Praktične implikacije

Dosadašnja istraživanja su pokazala da diskusije roditelja i djece o mobitelima korištene u aktivnoj medijaciji mogu smanjiti negativne efekte medija (Nathanson, 2001) i povećati razlikovanje mašte od stvarnosti kod djece (Austin i sur., 1999). Dobrobiti aktivne medijacije su brojni; Austin (1993) je pokazao da aktivna medijacija razvija skepticizam kod djece, a Eastin i sur. (2006) su pokazali da su djeca roditelja koji koriste strategije medijacije društveno uključeni, rjeđe su zlostavljana i/ili su zlostavljači (Livingstone i sur., 2010). Strategije medijacije u suvremenom svijetu nisu jednostavne za primjenu, jedan od razloga, uz užurbanost života je i taj da restrikcije vezane uz vrijeme i sadržaj imaju nejasne granice jer djeca koriste medije i za akademske svrhe (Eastin i sur., 2006), koriste ih i izvan kuće i u školi kad ga koriste bez nadzora. U svakom slučaju, uzimajući u obzir manjak sličnih istraživanja provedenih u Hrvatskoj, postoji potreba za boljim i detaljnijim uvidom u učestalost korištenja roditeljskih strategija medijacije dječjeg korištenja mobitela jer se predviđa da će djeca u budućnosti sve ranije i češće koristiti mobitele. Rezultati dobiveni iz različitih istraživanja mogu pomoći kao smjernice odgojnim i različitim socijalnim ustanovama u medijskom opismenjavanju roditelja te upoznavanjem sa strategijama medijacije i uvježbavanjem istih (Bartaković i Sindik, 2017). Roditelj može predložiti igre ili posjete

muzejima i knjižnicama kako bi s djecom kroz više modaliteta iskusili koncepte viđene u igrama, na internetu i medijima općenito.

Uvidom u naše istraživanje, logično se nameću različita moguća rješenja – prvenstveno kampanje usmjerene na edukaciju roditelja o strategijama medijacije i medijske pismenosti. Medijacija, isto kao i pismenost može prevenirati negativne efekte mobitela na djecu. Kampanja, koja bi sadržavala edukacijske poruke, može podsjećati na ozbiljne posljedice pretjeranog korištenja mobitela kao i poticajne poruke podrške kojima bi bilo u cilju potaknuti roditelje da počnu primjenjivati strategije roditeljske medijacije. Detaljnije, ovo istraživanje naglašava da se kampanje prevencije pretjeranog korištenja mobitela ili edukacijski programi trebaju provoditi na roditeljima s izraženijim eksternalnim lokusom kontrole, starijim roditeljima, te popustljivim roditeljima. Mediji često prikazuju mlade korisnike mobitela (mlade roditelje) kao medijske domoroce koji uvelike spretno koriste mobitele, dok medijski novaci (stariji roditelji) možda manje znaju o mobitelima što utječe na njihov osjećaj kompetentnosti u regulaciji dječjeg korištenja mobitela. Rezultati dobiveni ovim istraživanjem mogu poboljšati i kvalitetu savjetovanja roditelja o strategijama medijacije kad su problemi, ili eventualna djetetova zlouporaba mobitela, već nastupili.

ZAKLJUČAK

Rezultati istraživanja su pokazali da postoji razlika između učestalosti korištenja četiri strategije medijacije dječjeg korištenja mobitela kod roditelja djece viših razreda osnovne škole. Najčešće se koristi poučavanje i upravljanje sigurnošću korištenja mobitela, a zatim aktivna medijacija. Treća strategija po učestalosti je restriktivna medijacija, a najrjeđe se koristi nadgledanje korištenja mobitela. U pogledu povezanosti između četiri strategije medijacije roditelja tijekom djetetovog korištenja mobitela i demografskih varijabli roditelja (rod i dob), pokazalo se da mlađi roditelji značajno češće koriste strategiju poučavanja i upravljanja sigurnošću korištenja mobitela, nadgledanje korištenja mobitela i restriktivnu medijaciju. Majke i očevi statistički se značajno ne razlikuju u učestalosti korištenja strategija medijacije. Roditelji češće koriste poučavanje i upravljanje sigurnošću korištenja mobitela, restriktivnu medijaciju i nadgledanje korištenja mobitela ukoliko imaju mlađu djecu. Dimenzija roditeljske

podrške je statistički značajno povezana sa sve četiri strategije medijacije – povećanje rezultata na dimenziji roditeljske podrške povećava učestalost korištenja sve četiri strategije medijacije. Dimenzija restriktivne kontrole je u statistički značajnoj pozitivnoj korelaciji s nadgledanjem korištenja mobitela, aktivnom medijacijom i restriktivnom medijacijom. Dimenzija popustljivosti je statistički značajno negativno povezana s restriktivnom medijacijom i poučavanjem i upravljanjem sigurnošću na internetu. Internalni lokus kontrole je u statistički značajnim pozitivnim korelacijama sa sve četiri strategije medijacije, kao i roditeljska samoregulacija korištenja mobitela. Roditelji s višim rezultatom na dimenziji samoeфикаsnosti u regulaciji dječjeg korištenja mobitela i nižim na dimenziji eksternalnog lokusa kontrole češće koriste poučavanje i upravljanje sigurnošću korištenja mobitela i restriktivnu medijaciju. Rezultati istraživanja daju jasni uvid u učestalost korištenja strategija medijacije kod dječjeg korištenja mobitela. Praktične implikacije odnose se na važnost bolje informiranosti roditelja o strategijama medijacije te su dane preporuke za buduće kampanje usmjerene protiv pretjeranog korištenja mobitela. Sugeriran je i niz smjernica za buduća istraživanja, pogotovo u smjeru povećanja reprezentativnosti uzorka sudionika, poboljšanja instrumenata, ali i potrebom za kvalitativnim istraživanjima koji bi napravili dublju analizu složenih procesa regulacije dječjeg korištenja mobitela.

REFERENCE

- Austin, E.W. (1993) Exploring the effects of active parental mediation of television content, *Journal of Broadcasting & Electronic Media*, 37(2), 147-158.
- Austin, E.W., Bolls, P., Fujioka, Y. i Engelbertson, J. (1999) How and why parents take on the tube, *Journal of Broadcasting & Electronic Media*, 43(2), 175-192.
- Bandura, A. (1982). Self-efficacy mechanism in human agency. *American psychologist*, 37(2), 122.
- Bandura, A. (1989). Human agency in social cognitive theory. *American psychologist*, 44(9), 1175.
- Bartaković, S., i Sindik, J. (2017). Medijacijska uloga roditelja prilikom djetetovog gledanja televizije. *Acta Iadertina*, 13(2), 0-0.
- Baumrind, D. (1971). Current patterns of parental authority. *Developmental Psychology Monographs*, 4(1), 1–103.
- Baumrind, D. (1978). Parental disciplinary patterns and social competence in children. *Youth and Society*, 9, 239–276.
- Baumrind, D. (1991). The influence of parenting style on adolescent competence and substance use. *Journal of Early Adolescence*, 11, 56–95
- Belsky, J., Robins, E., i Gamble, W. (1984). The determinants of parental competence. In *Beyond the dyad* (pp. 251-279). Springer, Boston, MA.
- Bird, C. E. (1997). Gender differences in the social and economic burdens of parenting and psychological distress. *Journal of Marriage and the Family*, 809-823.
- Bornstein, M. H., Hendricks, C., Hahn, C. S., Haynes, O. M., Painter, K. M., i Tamis-LeMonda, C. S. (2003). Contributors to self-perceived competence, satisfaction, investment, and role balance in maternal parenting: A multivariate ecological analysis. *Parenting: Science and Practice*, 3(4), 285-326.
- Campis, L. K., Lyman, R. D., i Prentice-Dunn, S. (1986). The parental locus of control scale: Development and validation. *Journal of clinical child psychology*, 15(3), 260-267.
- Chien-Hsin, L., Shong-Lin, L., i Chin-Pi, W. (2009). The Effects of Parental Monitoring and Leisure Boredom on Adolescents' Internet Addiction. *Adolescence*, 44, 993-1004.
- Ciboci, L., Kanižaj, I. i Labaš, D. (2014) Media Education from the Perspective of Parents of Preschool Children: Challenges and Trends in Free Time Media Use, *Medijska istraživanja*, 20(2), 53-69.
- Clark LS. Parental mediation theory for the digital age. *Communication Theory* 2011; 21:323–343.

- Coleman, P. K., i Karraker, K. H. (2000). Parenting self-efficacy among mothers of school-age children: Conceptualization, measurement, and correlates. *Family Relations*, 49(1), 13-24.
- Darling, N., i Steinberg, L. (1993). Parenting style as context: An integrative model. *Psychological Bulletin*, 113(3), 487-496.
- De Montigny, F., i Lacharité, C. (2005). Perceived parental efficacy: Concept analysis. *Journal of advanced nursing*, 49(4), 387-396.
- Duerager, A., i Livingstone, S. (2012). How can parents support children's internet safety?.
- Eastin, M. S., Greenberg, B. S., i Hofschire, L. (2006). Parenting the internet. *Journal of communication*, 56(3), 486-504.
- Grolnick, W. S., i Ryan, R. M. (1989). Parent styles associated with children's self-regulation and competence in school. *Journal of educational psychology*, 81(2), 143.
- Hwang, Y., Choi, I., Yum, J. Y., i Jeong, S. H. (2017). Parental mediation regarding children's smartphone use: role of protection motivation and parenting style. *Cyberpsychology, Behavior, and Social Networking*, 20(6), 362-368
- Ilišin, V., Marinović Bobinac, A., i Radin, F. (2001). Djeca i mediji. *Uloga medija u svakodnevnom životu djece*. Zagreb: DZOMM/IDIZ.
- Keresteš, G., Brković, I., i Kuterovac Jagodić, G. (2011). Doživljaj kompetentnosti u roditeljskoj ulozi i sukobi između roditelja i adolescenata. *Suvremena psihologija*, 14(1), 17-34.
- Keresteš, G., Brković, I., Kuterovac Jagodić, G., i Greblo, Z. (2012). Razvoj i validacija Upitnika roditeljskog ponašanja. *Suvremena psihologija*, 15(1), 23-42.
- Kraut, R., Patterson, M., Lundmark, V., Kiesler, S., Mukopadhyay, T., i Scherlis, W. (1998). A Social Technology That Reduces Social Involvement and Psychological Well-Being?. *American Psychologist*, 53(9), 1017-1031.
- Lee, S. J., i Chae, Y. G. (2007). Children's Internet use in a family context: Influence on family relationships and parental mediation. *CyberPsychology & Behavior*, 10(5), 640-644.
- Livingstone, S., Haddon, L., Görzig, A., i Ólafsson, K. (2010). Risks and safety for children on the internet: the UK report. *Politics*, 6(1).
- Maccoby, E. E., Martin, J. A., Mussen, P. H., i Hetherington, E. (1983). Handbook of child psychology.
- Mendoza, K. (2009) Surveying parental mediation: Connections, challenges, and questions for media literacy, *The Journal of Media Literacy Education*, 1(1).

- Nathanson, A. I. (2001). Parent and child perspectives on the presence and meaning of parental television mediation. *Journal of Broadcasting & Electronic Media*, 45(2), 201-220.
- Nathanson, A.I. (2002) The unintended effects of parental mediation of television on adolescents. *Media Psychology*. 4(3), 207-230.
- Nathanson, A.I. i Botta, R.A. (2003) Shaping the effects of television on adolescents' body image disturbance the role of parental mediation, *Communication Research*, 30(3), 304-331.
- Nathanson, A. I., i Yang, M. S. (2003). The effects of mediation content and form on children's responses to violent television. *Human Communication Research*, 29(1), 111-134.
- Nikken, P., i Jansz, J. (2014). Developing scales to measure parental mediation of young children's internet use. *Learning, Media and technology*, 39(2), 250-266.
- Nikken, P., Jansz, J., i Schouwstra, S. (2007). Parents' interest in videogame ratings and content descriptors in relation to game mediation. *European Journal of Communication*, 22(3), 315-336.
- Ragozin, A. S., Basham, R. B., Crnic, K. A., Greenberg, M. T., i Robinson, N. M. (1982). Effects of maternal age on parenting role. *Developmental Psychology*, 18(4), 627.
- Rosenthal, R., Cooper, H., i Hedges, L. (1994). Parametric measures of effect size. *The handbook of research synthesis*, 621, 231-244.
- Rotter, J. B. (1975). Some problems and misconceptions related to the construct of internal versus external control of reinforcement. *Journal of consulting and clinical psychology*, 43(1), 56.
- Sonck, N., Nikken, P., i de Haan, J. (2013). Determinants of Internet mediation: A comparison of the reports by Dutch parents and children. *Journal of Children and Media*, 7(1), 96-113.
- Warren, R. (2001) In words and deeds: Parental involvement and mediation of children's television viewing. *The Journal of Family Communication*. 1(4), 211-231.
- Ybarra, M.L., i Mitchell, K.J. (2004). Youth engaging in online harassment: associations with caregiver-child relationships, Internet use, and personal characteristics. *Journal of Adolescence*. 27, 319-33.

Prilog 1. Pristanak na sudjelovanje u istraživanju

Povezanost stilova roditeljstva i roditeljske kompetencije sa strategijama medijacije dječjeg korištenja mobitela

Studentica: Ana Helena Galić

Br. mob.: 091/3903-210

Mail: anagalic@ffzg.hr

Mentorica: prof. dr. sc. Gordana Kuterovac Jagodić (gordana.kuterovac@ffzg.hr)

Poštovani roditelji,

Studentica sam završne godine psihologije na Filozofskom fakultetu Sveučilišta u Zagrebu te u svrhu izrade svog diplomskog rada provodim istraživanje aktualne teme dječjeg korištenja mobitela u školi koju pohađa Vaše dijete. Zamolila bih Vas da odvojite dio vremena i pročitate opis istraživanja te se nadam da ćete mi pomoći ispunjavanjem ovog anonimnog upitnika.

U istraživanju se pokušava utvrditi jesu li neke karakteristike roditelja i njihova roditeljska ponašanja povezane sa načinom na koji roditelji reguliraju korištenje pametnih telefona kod djece. Naglasak je na roditeljskim ponašanjima i stavovima o roditeljstvu, no u obzir će biti uzete i demografske karakteristike.

Tijekom istraživanja od Vas će se tražiti da ispunite upitnike, koji sadrže pitanja o Vašem načinu razmišljanja, ponašanju te odnosu s Vašim djetetom. Detaljne upute i način odgovaranja nalaze se u pojedinom upitniku. U upitnik su uključena i neka pitanja o vašim općim demografskim podacima. Podatak o vašem imenu se u upitniku od vas nigdje ne traži. Rezultati će se obrađivati na grupnoj razini i treba naglasiti kako je povjerljivost pojedinačnih podataka zaštićena time što je upitnik u potpunosti **anoniman**. Molim Vas da na pitanja odgovarate što spontanije i što iskrenije možete te da ne izostavljate odgovore na pitanja. Međutim, ako odlučite da na neka pitanja ne želite odgovoriti, to naravno ne morate učiniti.

Razina stresa i/ili neugode u ovom istraživanju nije veća od one koju doživljavate u vrlo uobičajenim svakodnevnim situacijama. U ovom istraživanju nećete biti izloženi nikakvom specifičnom riziku.

Povjerljivost informacija o Vašem identitetu je u istraživanju zajamčena. Vaš će upitnik biti kodiran brojem po slučajnom rasporedu, što znači da ne postoji način da se podaci u upitniku povežu s Vašim imenom. Pristup podacima imat će samo istraživači. Nalazi ovog istraživanja bit će objavljeni u diplomskom radu, a ako budu javno objavljeni, objavit će se samo na grupnoj razini u obliku statističkih pokazatelja, te se neće objavljevati individualni odgovori.

Naglašavam da je sudjelovanje u ovom istraživanju dobrovoljno i da imate pravo bez ikakvih posljedica odustati od sudjelovanja ili se iz njega povući. Ako imate neke pritužbe na provedeni postupak ili ste zabrinuti zbog nečega što ste tijekom istraživačkog postupka doživjeli, molimo vas obratite se na etikapsi@ffzg.hr. Daljnjim sudjelovanjem u ovom istraživanju dajete svoj informirani pristanak na ovdje opisane postupke istraživanja.

Potpis istraživača:

Prilog 2. Upitnik općih sociodemograskih obilježja

Molimo Vas da odgovorite na niz općih demografskih pitanja tako da zaokružite odgovor koji se odnosi na Vas. Odgovori su u potpunosti anonimni.

1. Spol: M Ž
2. Dob: _____
3. Vaša stručna sprema:
 - a) NSS
 - b) SSS
 - c) VŠŠ
 - d) VSS
4. Broj djece: _____
5. Dob djeteta koje pohađa ovu osnovnu školu: _____
6. Spol djeteta koje pohađa ovu OŠ: M Ž
7. Kako biste ocijenili svoj imovinski status?
 - a) ispodprosječan
 - b) prosječan
 - c) iznadprosječan
8. U Vašem kućanstvu postoji: (označiti)
 - TV
 - radio
 - stolno računalo
 - prijenosno računalo
 - mobitel
 - igraća konzola
9. Dijete ima svoj mobitel: DA NE
10. Koliko vremena dnevno Vaše dijete koristi mobitel?
 - a) manje od 30 minuta
 - b) od 30 minuta do jednog sata
 - c) 1-2 sata
 - d) više od 2 sata
11. Koliko vremena dnevno Vi koristite mobitel u privatne svrhe?
 - a) manje od 30 minuta
 - b) od 30 minuta do jednog sata
 - c) 1-2 sata
 - d) više od 2 sata
12. Koliko vremena dnevno Vi koristite mobitel u poslovne svrhe?
 - a) manje od 30 minuta
 - b) od 30 minuta do jednog sata
 - c) 1-2 sata
 - d) više od 2 sata

Prilog 3. Ljestvica roditeljske medijacije korištenja mobitela (ROD-MED)

Niže se nalaze opisi različitih ponašanja roditelja vezana uz regulaciju korištenja mobitela kod djece i mladih. Molimo Vas da zaokruživanjem odgovarajućeg broja označite odgovor koji se najbolje odnosi na Vaša ponašanja u odnosu na Vaše dijete. Pritom brojevi znače sljedeće: 1 - Potpuno netočno, 2 – Uglavnom netočno, 3 Niti točno niti netočno, 4– Uglavnom točno 5 – Potpuno točno.

	Potpuno netočno	Uglavnom netočno	Niti točno niti netočno	Uglavnom točno	Potpuno točno
1. Razgovaram s djetetom o njegovom iskustvu s mobitelom.	1	2	3	4	5
2. Ograničavam moguće troškove koje dijete može učiniti na mobitelu.	1	2	3	4	5
3. Dajem djetetu slobodu u čestini korištenja mobitela.	1	2	3	4	5
4. Hvalim dijete što umjereno koristi mobitel.	1	2	3	4	5
5. Pregledavam djetetovu komunikaciju na mobitelu.	1	2	3	4	5
6. Dajem djetetu točan vremenski period u danu kada može koristiti mobitel.	1	2	3	4	5
7. Nagrađujem dijete kupovinom opreme ili sadržaja za mobitel.	1	2	3	4	5
8. Pregledavam aplikacije koje dijete ima na svom mobitelu.	1	2	3	4	5
9. Pitam dijete što radi na mobitelu.	1	2	3	4	5
10. Korim dijete zbog aktivnosti kojima se bavi na mobitelu.	1	2	3	4	5
11. Govorim djeci o tome kako ne treba komunicirati sa neznancima na internetu.	1	2	3	4	5
12. Provodim s djetetom vrijeme na internetu, jer ono to želi.	1	2	3	4	5
13. Potičem dijete da ostavi mobitel i ide se igrati van.	1	2	3	4	5
14. Govorim djeci kako ne smiju dijeliti osobne podatke na internetu.	1	2	3	4	5
15. Upozoravam dijete da su neke igrice neprimjerene.	1	2	3	4	5
16. Ostajem u blizini u slučaju da djetetu zatreba moja pomoć prilikom korištenja mobitela.	1	2	3	4	5
17. Razgovaram s djetetom o tome što je zabavno na internetu.	1	2	3	4	5
18. Dozvoljavam djetetu da samo kupuje „valute“ u igricama.	1	2	3	4	5
19. Dozvoljavam djetetu da ima zaporku/ šifru za zaključavanje telefona koju ja ne znam.	1	2	3	4	5
20. Dopuštam djetetu upotrebu mobitela u krevetu.	1	2	3	4	5
21. Govorim djetetu što treba učiniti ako ga je putem mobitela/interneta netko zlostavlja.	1	2	3	4	5
22. Dopuštam djetetu uporabu mobitela za vrijeme obroka.	1	2	3	4	5
23. Provodim vrijeme s djetetom na internetu, jer ja to želim.	1	2	3	4	5
24. Potičem dijete da koristi određene edukativne	1	2	3	4	5

sadržaje i igrice.						
25.	Dopuštam djetetu da skida i gleda filmove koje želi.	1	2	3	4	5
26.	Ukazujem djetetu na mogućnosti zlorabe njegovih slika koje dijeli s drugima.	1	2	3	4	5
27.	Dok je dijete na mobitelu držim oko na njemu.	1	2	3	4	5
28.	Znam što moje dijete voli raditi na mobitelu.	1	2	3	4	5
29.	Dozvoljavam mu igranje samo određenih vrsta igrica	1	2	3	4	5
30.	Podsjećam dijete što treba učiniti ako na internetu naiđe na neugodne sadržaje (nasilje, seks, itd.)	1	2	3	4	5
31.	Nadzirem glazbu koju moje dijete sluša i skida s interneta.	1	2	3	4	5
32.	Objašnjavam djetetu kako se treba ponašati na društvenim mrežama, kao što je Facebook.	1	2	3	4	5
33.	Branim djetetu da šalje/stavlja svoje fotografije u komunikaciji društvenim mrežama i servisima za dopisivanje.	1	2	3	4	5
34.	Razgovaram s djetetom o pravilima komunikacije na internetu (npr., ne smije se ogovarati).	1	2	3	4	5
35.	Dozvoljavam djetetu da korištenje mobitela samo kad sam ja uz njega.	1	2	3	4	5
36.	Kažnjavam dijete oduzimanjem mobitela ili zabranom korištenja.	1	2	3	4	5
37.	Određujem djetetu koliko dugo može biti na mobitelu.	1	2	3	4	5
38.	Sukobljavam se s djetetom oko duljine korištenja mobitela.	1	2	3	4	5

Prilog 4. Ljestvica roditeljske kompetencije regulacije korištenja medija (ROD-MED-KOMP)

Zaokruživanjem odgovarajućeg broja označite koliko su sljedeći opisi točni za Vas i Vaša razmišljanja o aspektima roditeljstva koji se tiču regulacije korištenja medija (mobitela, računala, Interneta, društvenih medija, video igara, televizije). Pritom brojevi znače sljedeće: 1 - Potpuno netočno, 2 – Djelomično netočno, 3 – Djelomično točno, 4– Potpuno točno.

	Potpuno netočno	Djelomično netočno	Djelomično točno	Potpuno točno
1. Zadovoljna/zadovoljan sam načinom na koji kontroliram korištenje mobitela kod svoje djece.	1	2	3	4
2. Vjerujem da djeca sama mogu dobro regulirati korištenje mobitela i da ih treba samo malo usmjeravati.	1	2	3	4
3. Često sam nezadovoljna/nezadovoljan jer znam da sam kao roditelj krivo postupila/postupio u odnosu na korištenje mobitela kod svoje djece.	1	2	3	4
4. Katkad imam osjećaj da nisam dobar roditelj kada se radi o regulaciji korištenja mobitela kod svoje djece.	1	2	3	4
5. Uvjeren/a uvjeren sam da će način na koji se odnosim prema djetetu u velikoj mjeri odrediti kako će ono koristiti mobitel.	1	2	3	4
6. Ponosna/ponosan sam što sam roditelj koji razumno koristi mobitel.	1	2	3	4
7. Često se osjećam nedovoljno sposobnom/sposobnim kontrolirati uporabu mobitela kod svoje djece.	1	2	3	4
8. Nisam dobar uzor korištenja mobitela svojoj djeci.	1	2	3	4
9. Zadovoljna/zadovoljan sam svojim roditeljskim sposobnostima regulacije korištenja mobitela kod svoje djece.	1	2	3	4
10. Mogu dobro kontrolirati svoje korištenje mobitela.	1	2	3	4
11. Mislim da djeci treba strogo regulirati korištenje mobitela jer bi inače ona bila sklona njihovom pretjeranom korištenju.	1	2	3	4
12. Bolje od drugih roditelja nadzirem korištenje mobitela kod djece.	1	2	3	4
13. Odustala/odustao sam od pokušaja kontroliranja korištenja mobitela kod svoje djece.	1	2	3	4
14. Dovoljno znam o mobitelima da mogu uspješno nadzirati njihovo korištenje kod svoje djece.	1	2	3	4
15. Osjećam da mobitel ima veći utjecaj na moju djecu od mene.	1	2	3	4
16. Kad sam pod stresom slabije reguliram korištenje mobitela kod svoje djece.	1	2	3	4
17. Ako dijete pretjerano koristi mobitel za to sam odgovoran/odgovorna ja kao roditelj.	1	2	3	4
18. Internetsko opismenjivanje djece prvenstveno je zadatak škole.	1	2	3	4
19. Bitka roditelja s mobitelima unaprijed je izgubljena.	1	2	3	4
20. Moj trud oko kvalitetnog provođenja vremena s djetetom rezultirat će umjerenijim korištenjem mobitela kod moje djece.	1	2	3	4

Prilog 5. Matrica faktorske strukture provedene analize glavnih komponenti nakon Varimax rotacije na rezultatima dobivenim upitnicima ROD-MED i ROD-MEDKOMP

Tablica 5

Matrica faktorske strukture Ljestvice roditeljske medijacije korištenja mobitela (ROD-MED)
(prikazane su vrijednosti veće od .30) ($N = 206$).

	Komponenta			
	1	2	3	4
Razgovaram s djetetom o njegovom iskustvu s mobitelom	.539			.332
Ograničavam moguće troškove koje dijete može učiniti na mobitelu.	.614			.333
Dajem djetetu slobodu u čestini korištenja mobitela.	.306	-.340	.470	
Hvalim dijete što umjereno koristi mobitel.		.311		.413
Pregledavam djetetovu komunikaciju na mobitelu.		.624		
Dajem djetetu točan vremenski period u danu kada može koristiti mobitel.		.497	.429	
Pregledavam aplikacije koje dijete ima na svom mobitelu.		.692		
Pitam dijete što radi na mobitelu.	.627			
Korim dijete zbog aktivnosti kojima se bavi na mobitelu.				.388
Govorim djeci o tome kako ne treba komunicirati sa neznancima na internetu.	.690			
Potičem dijete da ostavi mobitel i ide se igrati van.	.524			.347
Govorim djeci kako ne smiju dijeliti osobne podatke na internetu.	.587			
Upozoravam dijete da su neke igrice neprimjerene.	.645		-.326	
Ostajem u blizini u slučaju da djetetu zatreba moja pomoć prilikom korištenja mobitela.		.433	.496	
Razgovaram s djetetom o tome što je zabavno na internetu.		.429		.476
Dozvoljavam djetetu da ima zaporku/ šifru za zaključavanje telefona koju ja ne znam.		-.455		
Dopuštam djetetu upotrebu mobitela u krevetu.	.381	-.371	.355	
Govorim djetetu što treba učiniti ako ga je putem mobitela/interneta netko zlostavlja.	.585			
Provodim vrijeme s djetetom na internetu, jer ja to želim.				.535
Potičem dijete da koristi određene edukativne sadržaje i igrice.		.324		.379
Dopuštam djetetu da skida i gleda filmove koje želi.	.371	-.525		
Ukazujem djetetu na mogućnosti zlorabe njegovih slika koje dijeli s drugima.	.586			
Dok je dijete na mobitelu držim oko na njemu.		.337	.529	-.377
Znam što moje dijete voli raditi na mobitelu.			.545	-.349
Dozvoljavam mu igranje samo određenih vrsta igrica			.638	-.365
Podsjećam dijete što treba učiniti ako na internetu naiđe	.697			

na neugodne sadržaje (nasilje, seks, itd.)			
Nadzirem glazbu koju moje dijete sluša i skida s interneta.		.308	.600
Objašnjavam djetetu kako se treba ponašati na društvenim mrežama, kao što je Facebook.	.773		
Branim djetetu da šalje/stavlja svoje fotografije u komunikaciji društvenim mrežama i servisima za dopisivanje.	.613		
Razgovaram s djetetom o pravilima komunikacije na internetu (npr., ne smije se ogovarati).	.760		
Dozvoljavam djetetu da korištenje mobitela samo kad sam ja uz njega.	.338		.361
Kažnjavam dijete oduzimanjem mobitela ili zabranom korištenja.	.491		.322
Određujem djetetu koliko dugo može biti na mobitelu.		.553	.530

Legenda: Iz originalne verzije upitnika je izbačena 18. čestica zbog neznačajnih zasićenja na sva četiri faktora te su izbačene čestice pod rednim brojem 7., 12., 22. i 38. zbog narušavanja pouzdanosti instrumenta.

Tablica 6

Matrica faktorske strukture Ljestvice roditeljske kompetencije regulacije korištenja medija (ROD-MEDKOMP) (prikazane su vrijednosti veće od .30) ($N = 206$).

	Komponenta			
	1	2	3	4
Zadovoljna/zadovoljan sam načinom na koji kontroliram korištenje mobitela kod svoje djece.	-.397	.363		
Često sam nezadovoljna/nezadovoljan jer znam da sam kao roditelj krivo postupila/postupio u odnosu na korištenje mobitela kod svoje djece.	.873			
Katkad imam osjećaj da nisam dobar roditelj kada se radi o regulaciji korištenja mobitela kod svoje djece.	.773			
Uvjerena/uvjeren sam da će način na koji se odnosim prema djetetu u velikoj mjeri odrediti kako će ono koristiti mobitel.		.524		
Ponosna/ponosan sam što sam roditelj koji razumno koristi mobitel.			.612	
Često se osjećam nedovoljno sposobnom/sposobnim kontrolirati uporabu mobitela kod svoje djece.	.714			
Nisam dobar uzor korištenja mobitela svojoj djeci.			.527	

Zadovoljna/zadovoljan sam svojim roditeljskim sposobnostima regulacije korištenja mobitela kod svoje djece.	.342	.368	
Mogu dobro kontrolirati svoje korištenje mobitela.		.641	
Bolje od drugih roditelja nadzirem korištenje mobitela kod djece.	.637	-382	
Odustala/odustao sam od pokušaja kontroliranja korištenja mobitela kod svoje djece.	.553		-412
Dovoljno znam o mobitelima da mogu uspješno nadzirati njihovo korištenje kod svoje djece.	.395	.427	
Osjećam da mobitel ima veći utjecaj na moju djecu od mene.	.413		.436
Kad sam pod stresom slabije reguliram korištenje mobitela kod svoje djece.	.520		.343
Ako dijete pretjerano koristi mobitel za to sam odgovoran/odgovorna ja kao roditelj.		.599	
Internetsko opismenjivanje djece prvenstveno je zadatak škole.			.513
Bitka roditelja s mobitelima unaprijed je izgubljena.	.317		.652
Moj trud oko kvalitetnog provođenja vremena s djetetom rezultirat će umjerenijim korištenjem mobitela kod moje djece.		.575	

Legenda: Iz originalne verzije upitnika je izbačena 11. čestica zbog neznačajnih zasićenja na sva četiri faktora te je izbačena čestice pod rednim brojem 2. zbog narušavanja pouzdanosti instrumenta.

Prilog 6. Rezultati provjere normalnosti distribucija rezultata na ispitivanim varijablama

Tablica 7

Rezultati Kolmogorov – Smirnovljevog testa normaliteta distribucija i koeficijenti asimetrije i spljoštenosti za sve sudionike (N=206)

Varijabla	K-S Z	Koeficijent asimetrije	Koeficijent spljoštenosti
Poučavanje i upravljanje sigurnošću korištenja mobitela	2.32**	-1.66	3.82
Aktivna medijacija	1.66**	-0.65	0.72
Restriktivna medijacija	0.92	-0.05	-0.58
Nadgledanje korištenja mobitela	1.45**	-0.62	0.34
Roditeljska podrška	1.68**	-1.78	5.55
Restriktivna kontrola	1.31	0.41	0.73
Popustljivost	1.94**	-0.14	-0.52
Samoefikasnost u kontroli dječjeg korištenja mobitela	2.88**	-0.26	-0.89
Internalni lokus kontrole	1.64**	-0.71	0.27
Eksternalni lokus kontrole	1.51**	0.33	0.17
Roditeljska samoregulacija korištenja mobitela	1.73**	-0.33	-0.48

Legenda: * $p < .05$, ** $p < .01$

Prilog 7. Rezultati testiranja povezanosti korištenja mobitela i korištenja strategija medijacije

Tablica 8

Tablica Spearmanovih korelacija između varijabli učestalosti korištenja mobitela i strategija medijacije dječjeg korištenja mobitela (N=206).

	Korištenje mobitela – roditelj u privatne svrhe	Korištenje mobitela – roditelj u poslovne svrhe	Poučavanje i upravljanje sigurnošću korištenja mobitela	Restriktivna medijacija	Nadgledanje korištenja mobitela	Aktivna medijacija
Korištenje mobitela – dijete	.26**	.16*	-.02	-.08	.00	.06
Korištenje mobitela - roditelj u privatne svrhe		.73**	.18**	.24**	.25**	.18**
Korištenje mobitela - roditelj u poslovne svrhe			.18**	.21**	.17*	.22**

Legenda: * $p < .05$, ** $p < .01$

Prilog 8. Rezultati testiranja značajnosti razlika u učestalosti korištenja strategija medijacije dječjeg korištenja mobitela

Tablica 9

Rezultati provjere statističke značajnosti razlika Wilcoxonovim testom ekvivalentnih nizova za zavisne uzorke u učestalosti korištenja četiri strategije medijacije kod roditelja školske djece ($N = 206$).

Parovi strategija	Z	r_u
Nadgledanje korištenja mobitela - Aktivna medijacija	3,06**	0.21
Restriktivna medijacija - Aktivna medijacija	2.44*	0.17
Poučavanje i upravljanje sigurnošću korištenja mobitela - Aktivna medijacija	12.17**	0.85
Restriktivna medijacija - Nadgledanje korištenja mobitela	0.86	0.06
Poučavanje i upravljanje sigurnošću korištenja mobitela - Nadgledanje korištenja mobitela	12.23**	0.85
Poučavanje i upravljanje sigurnošću korištenja mobitela - Restriktivna medijacija	12.15**	0.85

Legenda: * $p < .05$, ** $p < .01$, r_u – veličina učinka

Prilog 9. Rezultati testiranja značajnosti razlika u korištenju strategija ovisno o rodu i dobi te rezultati testiranja značajnosti interakcije roda i dobi na rezultatima dobivenim Ljestvicom roditeljske medijacije korištenja mobitela

Tablica 10

Tablica Rang testa na rezultatima dobivenim Ljestvicom roditeljske medijacije korištenja mobitela ovisno o rodu i dobi sudionika ($N = 206$).

Varijabla	Rod sudionika		Dob sudionika	
	Z	r_u	Z	r_u
Poučavanje i upravljanje sigurnošću korištenja mobitela	0.48	0.03	2.74**	0.19
Aktivna medijacija	1.41	0.09	4.90*	0.34
Restriktivna medijacija	1.22	0.08	1.99**	0.14
Nadgledanje korištenja mobitela	1.06	0.07	0.74	0.05

Legenda: * $p < .05$, ** $p < .01$, r_u – veličina učinka

Tablica 11

Tablica rezultata testiranja značajnosti interakcije roda i dobi Rang testom na rezultatima dobivenim Ljestvicom roditeljske medijacije korištenja mobitela za očeve i majke te za mlađe i starije roditelje ($N = 206$).

Varijabla	Majke		Očevi		Mlađi Roditelji		Stariji roditelji	
	Z	r_u	Z	r_u	Z	r_u	Z	r_u
Poučavanje i upravljanje sigurnošću korištenja mobitela	2.05*	0.14	1.78	0.12	0.43	0.03	0.09	0.01
Aktivna medijacija	0.10	0.01	0.53	0.04	0.24	0.02	0.74	0.05
Restriktivna medijacija	3.66**	0.26	3.05**	0.21	0.09	0.01	0.58	0.04
Nadgledanje korištenja mobitela	1.70	0.12	0.70	0.05	0.80	0.05	0.40	0.03

Legenda: * $p < .05$, ** $p < .01$, r_u – veličina učinka

Prilog 10. Deskriptivni pokazatelji i rezultati testiranja značajnosti razlika u korištenju strategija ovisno o rodu i dobi djece sudionika na rezultatima dobivenim Ljestvicom roditeljske medijacije korištenja mobitela

Tablica 12

Tablica deskriptivnih pokazatelja dobivenih rezultatima na Ljestvicom roditeljske medijacije korištenja mobitela ovisno o spolu i dobi djece sudionika ($N = 206$).

		Poučavanje i upravljanje sigurnošću korištenja mobitela.		Aktivna medijacija		Restriktivna medijacija		Nadgledanje korištenja mobitela	
		<i>M</i>	<i>SD</i>	<i>M</i>	<i>SD</i>	<i>M</i>	<i>SD</i>	<i>M</i>	<i>SD</i>
Rod djece sudionika	M ($n = 101$)	4.7	0.74	3.5	0.81	3.5	0.79	3.4	0.75
	Ž ($n = 119$)	4.6	0.65	3.5	0.79	3.2	0.74	3.4	0.75
Dob djece sudionika	Mlađi od 12.5 godina ($n = 98$)	4.7	0.61	3.7	0.78	3.6	0.69	3.4	0.67
	Stariji od 12.5 godina ($n = 108$)	4.3	0.78	3.9	0.82	3.1	0.75	3.2	0.70

Legenda: *M* – aritmetička sredina, *SD* – standardna devijacija (od 1 do 5)

Tablica 13

Tablica Rang testa na rezultatima dobivenim Ljestvicom roditeljske medijacije korištenja mobitela ovisno o rodu i dobi djece sudionika ($N=206$).

Varijabla	<i>Rod</i>		<i>Dob</i>	
	<i>Z</i>	<i>r_u</i>	<i>Z</i>	<i>r_u</i>
Poučavanje i upravljanje sigurnošću korištenja mobitela	0.17	0.01	3.66**	0.26
Aktivna medijacija	0.12	0.01	1.48	0.10
Restriktivna medijacija	1.07	0.07	4.56**	0.32
Nadgledanje korištenja mobitela	0.04	0.003	3.32**	0.23

Legenda: * $p < .05$, ** $p < .01$, r_u – veličina učinka

Prilog 11. Rezultati testiranja povezanosti glavnih varijabli korištenih u istraživanju

Tablica 14

Tablica Spearmanovih korelacija glavnih varijabli korištenih u istraživanju na svim sudionicima ($N = 206$).

	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.	11.	12.
1. Poučavanje i upravljanje sigurnošću korištenja mobitela	.61**	.42**	.37**	-.24**	.46**	.02	.55**	.26**	.22**	-.25**	-.06
2. Restriktivna medijacija		.51**	.38**	-.35**	.25**	.16*	.41**	.14*	.14*	-.24**	-.10
3. Nadgledanje korištenja mobitela			.46**	-.07	.32**	.25**	.41**	.23**	-.03	.01	-.04
4. Aktivna medijacija				.01	.29**	.15*	.45**	.25**	-.13	.04	.01
5. Popustljivost					-.08	.14*	-.19**	-.19**	-.30**	.37**	.11
6. Roditeljska podrška						.06	.46**	.44**	.23**	-.12	-.16*
7. Restriktivna kontrola							.03	-.06	-.25**	.37**	.06
8. Internalni lokus kontrole								.41**	.22**	-.08	-.15*
9. Roditeljska samoregulacija korištenja mobitela									.23**	-.17*	-.01
10. Samoefikasnost										-.46**	-.18*
11. Eksternalni lokus kontrole											.10
12. Dječje korištenje mobitela											

Legenda: * $p < .05$, ** $p < .01$, 1.- 4. Strategije roditeljske medijacije, 5. – 7. Dimenzije roditeljskog ponašanja, 8. – 11. Faktori roditeljske kompetencije